

Nr 163.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till folk- och småskoleseminarierna m. m.; given Stockholms slott den 24 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, VANNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Engberg anför härefter:

I. Folkskoleseminarierna.

Under punkt 171 av 1933 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vara riksdagen förelagd, *dels* beräkna en minskning av den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna, nu 1,640,000 kronor, med 60,000 kronor till 1,580,000 kronor; *dels* beräkna en minskning av den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 158,000 kronor, med 50,000 kronor till 108,000 kronor;

dels beräkna en minskning av det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 1,798,000 kronor, med 110,000 kronor till 1,688,000 kronor; *dels ock* till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1933/1934 beräkna ett extra reservationsanslag av 52,000 kronor.

Sedan utredningen i denna fråga numera slutförts, anhåller jag nu att änyo få anmäla densamma för Kungl. Maj:t.

Den organisation av folkskoleseminarierna, som — efter åtskilliga tidigare inskränkningar beträffande främst tillfälligt upprättade studentkurser — förelåg läsåret 1928/1929, inrymde femton statliga folkskoleseminarier, av vilka åtta voro dubbelseminarier och sju enkelseminarier; av dessa sistnämnda hade två var sin ettåriga kurs för studenter. Dubbelseminarierna voro: Uppsala (manliga elever), Linköping (manliga elever), Lund (manliga elever), Göteborg (manliga elever), Karlstad (manliga elever), Falun (kvinnlige elever), Umeå (kvinnlige elever) samt Luleå (samseminarium så till vida, att i parallellavdelningen halva antalet elever var kvinnliga). Enkelseminarierna voro: Stockholm (kvinnlige elever samt studentklass), Strängnäs (manliga elever), Växjö (manliga elever samt studentklass), Kalmar (kvinnlige elever), Landskrona (kvinnlige elever), Skara (kvinnlige elever) samt Härnösand (manliga elever).

Antalet avgångsklasser skulle alltså, därest ifrågavarande organisation upprätthållits i full utsträckning, varit 25, varav 15 $\frac{1}{2}$ med manliga elever och 9 $\frac{1}{2}$ med kvinnliga elever. Med anledning av en sedan flera år konstaterad överproduktion av lärarkrafter hade emellertid vissa inskränkningar av denna organisation måst vidtagas, beträffande vilka jag tillåter mig hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 121 till 1929 års riksdag.

De flesta av nu berörda åtgärder hade emellertid endast provisorisk karaktär, men även frågan om en mera definitiv inskränkning av seminarieorganisationen var i flera år under övervägande.

Efter en av skolöverstyrelsen verkställd utredning framlade Kungl. Maj:t i nyssberörda proposition nr 121 till 1929 års riksdag förslag i ämnet, vilket resulterade i, jämte annat, att riksdagen (se riksdagens skrivelse den 4 maj 1929, nr 145) beslöt, att folkskoleseminariet i Strängnäs skulle från och med läsåret 1929/1930 successivt nedläggas.

Efter vidlyftiga utredningar, beträffande vilka jag tillåter mig hänvisa till proposition nr 143 till 1932 års riksdag, framlade Kungl. Maj:t i nämnda proposition för riksdagen förslag till omorganisation av folk- och småskoleseminarierna. Beträffande den närmare innebörden av detta förslag, i vad detsamma avser folkskoleseminarierna, torde jag här likaledes få hänvisa till sagda proposition.

I skrivelse den 14 juni 1932, nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts nämnda

proposition jämte i ämnet väckta motioner, anmälde härefter riksdagen, att riksdagen beslutat, att folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona skulle från och med början av läsåret 1932/1933 successivt nedläggas. Tillika anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, riksdagen i nämnda skrivelse anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kunde giva anledning.

Genom beslut den 8 juli 1932 föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att under läsåret 1932/1933 någon första klass icke skulle uppehållas vid folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona. Samtidigt meddelades beslut rörande uppehållande av parallellavdelningar under nämnda läsår, antalet elever i varje klassavdelning o. s. v.; härtill återkommer jag i det följande.

Den 14 juli 1932 bemyndigade härefter Kungl. Maj:t chefen för eklestistikdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med den av riksdagen i dess ovanberörda skrivelse den 14 juni 1932, nr 353, begärda utredningen i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier.

De jämlikt nämnda bemyndigande tillkallade sakkunniga, vilka antagit benämningen 1932 års seminariesakkunniga, äro för närvarande sysselsatta med det åt dem anförtrodda uppdraget, vilket, enligt av de sakkunniga meddelad uppgift, beräknas, om möjligt, bliva slutfört under senare hälften av år 1933.

För budgetåret 1933/1934 har man sålunda att räkna med den organisation av folkskoleseminarierna, som framgått ur ovanberörda riksdagsbeslut, och jag övergår nu till att lämna en redogörelse för de förslag, som under nu angivna förutsättningar böra föreläggas 1933 års riksdag.

I skrivelse den 29 november 1932 har *skolöverstyrelsen* framlagt förslag om anslag för här ifrågavarande ändamål för budgetåret 1933/1934 ävensom vissa i samband härmed stående frågor och därvid till en början behandlat frågan om *omfattningen av lärarutbildningen* under nämnda tid.

I enlighet med den plan för ifrågavarande utredningsarbeten, som under en följd av år tillämpats, har överstyrelsen i skrivelse till samtliga statens folkskolinspektörer, Stockholms folkskoledirektion och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse den 10 september 1932 infordrat uppgifter angående lärarantalet i rikets folkskolor den 1 november 1932 enligt enahanda grunder, som följts alltsedan år 1922, samt angående de förändringar i lärarbehovet som kunde beräknas inträffa under innevarande och följande läsår till följd av beslutade eller ifrågasatta organisationsförändringar, ändringar i lärjungantal o. s. v. Tillika har överstyrelsen från vederbörande rektorer vid statens folkskoleseminarier inhämtat upplysningar rörande den omfattning, vari de åren 1930, 1931 och 1932 utexaminerade eleverna vunnit anställning vid folkskola eller annan läroanstalt den 15 oktober 1932.

Lärartillgången hösten 1932.

I de utlåtanden, som överstyrelsen avgivit under de närmaste åren före 1930, har överstyrelsen framhållit, att uppgifterna från de olika inspektionsområdena visade, att inga större svårigheter mött att erhålla kompetenta vikarier såväl å vakanta tjänster, som vid fall av tjänstledighet. År 1930 hade förhållandena emellertid börjat ändra sig. Av vikarierna å 366 vakanta tjänster och för 714 tjänstlediga lärare var nämligen ett antal av 50 antingen icke kompetenta (33) eller pensionerade lärare (17). År 1931 hade denna siffra ökats. Sammanlagda antalet icke kompetenta och pensionerade lärare var vid denna tidpunkt 78. — Folkskolinspektörernas uppgifter för år 1932 visa, att svårigheterna att skaffa kompetenta vikarier nu ytterligare ökats. Sammanlagda antalet pensionerade och icke kompetenta lärare var 88. Därjämte kan framhållas, att 70 av de ordinarie lärarna icke pensionerats, ehuru de överskridit 60 år.

Seminariektorernas uppgifter rörande de under åren 1930—1932 utexaminerade lärarna.

Vad därefter vidkommer de från seminariektorerna ingångna upplysningarna angående de åren 1930, 1931 och 1932 utexaminerade lärarnas anställningsförhållanden, torde det böra erinras därom, att uppgifterna i likhet med föregående år hänföra sig till tidpunkten den 15 oktober, varigenom i möjligaste mån undgåts den felkälla, som värnpliktstjänstgöringen utgör.

Resultatet av den nu förebragta utredningen framgår av nedanstående tablå.

Examensår	Ut-examinerade	Ordinarie	Extra ordinarie	Vikarier	Anställning vid skola av annat slag	Ej sökt anställning på grund av			Arbetslösa	Döda	Uppgift saknas
						värnplikt	äkenskap	annan anledning			
<i>Manliga lärare.</i>											
1930	258	74	74	88	5	1	—	7	1	2	6
1931	264	51	75	109	2	9	—	10	3	1	4
1932	255	5	60	123	—	48	—	7	5	—	7
Summa	777	130	209	320	7	58	—	24	9	3	17
<i>Kvinnliga lärare.</i>											
1930	160	45	54	45	—	—	7	2	2	1	4
1931	162	23	83	46	1	—	2	4	1	—	2
1932	177	2	88	74	4	—	—	5	3	—	1
Summa	499	70	225	165	5	—	9	11	6	1	7

Av tablån samt av andra uppgifter, som stått till överstyrelsens förfogande, framgår bland annat följande.

Sammanlagda antalet lärare, vilka icke innehade anställning den 15 oktober 1932, utgör av de tre årsklasser, varom här är fråga, 9 manliga och 6

kvinnliga eller i allt 15. Motsvarande siffra utgjorde vid fjolårets undersökning 11 manliga och 5 kvinnliga, tillsammans 16 lärare. År 1932 hava 58 lärare av värnplikt varit hindrade att söka anställning, år 1931 uppgick denna grupp till ett antal av 63. Totala antalet lärarkrafter, som vid inträffande vakans eller ledighet kan anses disponibelt under läsåret, utgör alltså $15 + 58 = 73$ mot föregående år $16 + 63 = 79$. Av dessa 73 hava dock 4 förklarat sig endast söka tjänst i hemorten.

Den nuvarande lärarbristen.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, saknades enligt inspektörernas rapporter den 1 november 1932 i 88 fall kompetenta personer för uppehållande av lärarbefattningar. Å andra sidan vore enligt seminarierektorernas uppgifter 15 av de under åren 1930—1932 utexaminerade lärare, vilka sökt anställning, utan sådan den 15 oktober 1932. Den bristande överensstämmelsen mellan dessa uppgifter kan givetvis i någon mån hava sin förklaring i de olika tidpunkter rapporterna avse. Huvudorsaken till divergensen mellan uppgifterna är emellertid säkerligen den brist på rörlighet, som i viss mån utmärker och måste utmärka den kår, som rekryterar speciellt vikariatet. Ett visst överskott på lärarkrafter måste alltid förefinnas, om det normala behovet av vikarier skall kunna tillgodoses. Därest detta överskott är mycket litet, blir följden, att i vissa delar av landet en faktisk brist på kompetenta lärarkrafter kommer att visa sig. Att läsåret 1932/1933 en sådan brist föreligger bekräftas även av upplysningar, som inhämtats från den av Sveriges allmänna folkskolläraryörening anordnade platsförmedlingsbyrå.

I sitt utlåtande den 20 november 1931 angående omfattningen av folkskolläraryrket för läsåret 1932—1933 beräknade överstyrelsen, att en brist på 271 lärare skulle föreligga vid slutet av vårterminen 1932. Överstyrelsen har vid uppregade tillfällen framhållit, hur vanskligt det är att göra några förutberäkningar i fråga om lärarbehovet. Det är därför icke överraskande, om nyssnämnda siffra rörande den beräknade bristen vid läsårets slut 1932 visat sig icke fullt överensstämma med det faktiska förhållandet. Överstyrelsen har funnit, att en brist på kompetenta lärare förefunnits under året och att denna brist uppgick till cirka 230 vid vårterminens slut och till cirka 80 den 1 november 1932. Dessa siffror överensstämma väl med den erfarenhet, som överstyrelsen har rörande olikheten i fråga om behovet av lärarkrafter vid dessa båda tidpunkter av året.

Antalet tjänstlediga lärare plägar vara åtskilligt större vid vårterminens slut än den 1 november. Följaktligen är också behovet av vikarier större vid vårterminens slut. Skillnaden mellan vikariebehoven vid dessa tidpunkter motsvarar cirka 1 procent av antalet lärartjänster, alltså för närvarande cirka 150.

Det är givet, att lärarbehovet under loppet av ett läsår måste växla. Denna växling är naturligtvis beroende ej blott på antalet tjänstlediga lärare vid olika tillfällen utan även på antalet avgångna lärare och antalet nyinrättade (respektive indragna) tjänster.

Den ökning i behovet, som på grund av dessa senare faktorer kan inträda under läsåret, kompenseras i viss mån därav, att de lärare, som under höstterminen fullgöra sin värnplikt, vanligen äro oförhindrade att under vårterminen inträda i tjänstgöring.

Beräkning av lärartillgång och lärarbehov under de närmaste åren.

Vid sina beräkningar år 1931 rörande lärarutbildningen utgick överstyrelsen från det behov, som kunde anses föreligga vid läsårets slut. Om överstyrelsen även nu skulle bygga på denna förutsättning och alltså söka anpassa utexaminationen av lärare efter det stora lärarbehov, som förefinnes mot slutet av vårterminen, skulle en beräkning av lärartillgång och lärarbehov under de närmaste åren — utförd enligt samma grunder som efterföljande tabell giva bland annat det resultatet, att en intagning av omkring 440 elever borde ske år 1933.

Emellertid hava förhållanden inträffat, vilka göra, att största försiktighet nu måste iakttagas vid beräkningarna av lärarbehovet. De svårigheter, som alltid föreligga vid dessa beräkningar, även då de endast avse några få år framåt, äro för närvarande större än vanligt på grund av att en fortgående centralisation av skolväsendet säkerligen kommer att medföra en ej obetydlig indragning av lärartjänster och det nu icke är möjligt att beräkna, i vilken utsträckning detta kommer att ske. Överstyrelsen finner det därför icke lämpligt att i år grunda sina beräkningar på det relativt stora lärarbehov, som fanns vid slutet av läsåret 1931/1932. Men å andra sidan torde det ej heller vara rådligt att bygga på det mindre behovet den 1 november. Vid de kalkyler rörande lärarbehovet för de närmaste åren, som överstyrelsen nu går att framlägga, har överstyrelsen därför ansett sig böra räkna med en avsevärt mindre lärarbrist än vad överstyrelsen, enligt vad förut sagts, ansett förefinnas vid nämnda läsårs slut. Den siffra (160), som överstyrelsen därvid valt, är ett ungefärligt medeltal mellan den beräknade lärarbristen den 1 november och vid läsårets slut. Med denna siffra som utgångspunkt kunna beräkningarna för lärartillgång och lärarbehov för de närmaste åren göras på det sätt, som framgår av följande tabell. Överstyrelsen vill därvid framhålla, att beräkningarna äro gjorda med den förutsättningen, att en eventuell omorganisation av seminarierna icke kommer att inverka på utexaminationen under de i tabellen upptagna läsåren.

	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
Överskott under föregående läsår	— 160	— 228	— 165	— 45	+ 10	+ 39
Antal utexaminerade närmast föregående vårtermin	432	467	465	430	390	370
Antal lärare, som kunna beräknas omedelbart övergå till andra verksamhetsgrenar . . .	12	12	12	12	12	12
För folkskolan disponibla lärare vid början av läsåret (= summan av uppgifterna i första och andra raden, minskad med uppgiften i tredje raden) . . .	260	227	288	373	388	397
Behov av nya lärare (enligt byråchefen Göransson's beräkningar. Siffrorna för de två första läsåren justerade på grund av nya uppgifter från folkskolinpektörerna)	488	392	333	363	349	389
Beräknat överskott (i medeltal) under läsåret	— 228	— 165	— 45	+ 10	+ 39	+ 8

Enligt i denna tabell gjorda beräkningar skulle alltså lärarbristen fortsätta under tre läsår, varefter ett obetydligt överskott på lärare skulle finnas under de två följande läsåren. För att möta det beräknade lärarbehovet under läsåret 1937/1938 bör ett antal av omkring 370 lärare utexamineras vårterminen 1937. Om 50 av dessa beräknas tillhöra ettårig studentkurs och resten fyraårig kurs, skulle alltså en intagning av 320 elever behöva äga rum vid fyraårig seminariekurs år 1933. Härtill komma 50 studenter, som beräknats bli utexaminerade år 1934 och som böra intagas i ettårig kurs år 1933. Hela antalet intagna elever vid folkskoleseminarierna år 1933 beräknas alltså till 370.

Härefter har överstyrelsen till behandling upptagit frågan om *folkskoleseminarieorganisationen under läsåret 1933/1934* och då vidare anfört:

Överstyrelsen övergår nu till beräklandet av antalet klassavdelningar vid folkskoleseminarierna under läsåret 1933/1934. Den under läsåret 1932/1933 förefintliga fördelningen av klassavdelningar vid de olika seminarierna är följande:

Seminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand	3	klassavdelningar
Seminarieret » Kalmar	4	»
Seminarierna » Stockholm, Växjö och Luleå	5	»
» » Linköping, Falun, Lund, Karlstad och Umeå	6	»
» » Uppsala och Göteborg	7	»

Dubbelseminariernas klassuppsättning är följande:

Uppsala och Göteborg	I, 2 II, 2 III, 2 IV
Linköping, Falun och Karlstad	2 I, II, III, 2 IV
Lund	I, II, 2 III, 2 IV
Umeå	I, 2 II, III, 2 IV
Luleå	I, II, 2 III, IV.

Såsom överstyrelsen redan framhållit, skulle en intagning av 370 elever vid folkskoleseminarierna bli nödvändig år 1933. Av dessa skulle 50 intagas i studentklass och 320 i fyraårig seminariekurs. Då utexaminationen vid slutet av läsåret 1932/1933 kommer att omfatta 467 elever, måste alltså en inskränkning av antalet klassavdelningar äga rum under läsåret 1933/1934. Med hänsyn till att den nuvarande ordinarie lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna bör helt utnyttjas, kan emellertid icke antalet klassavdelningar i första klassen vid seminarierna sättas lägre än till 16, och antalet nyintagna elever i var och en av dessa klassavdelningar torde därför böra bestämmas till 20 för läsåret 1933/1934. Visserligen skulle en möjlighet förefinnas att nedbringa antalet avdelningar i första klassen till 15 genom att endast en klassavdelning intoges vid folkskoleseminariet i Umeå, men då därigenom den nedan omtalade proportionen mellan antalet manliga och kvinnliga elever skulle bli alltför otillfredsställande, kan överstyrelsen icke föreslå en sådan åtgärd. Avdelningarnas fördelning på de olika seminarierna torde lämpligast ske på följande sätt:

seminarierna i Linköping (m), Falun (kv), Lund (m), Karlstad (m) och Umeå (kv)	2	avdelningar av kl. I		
» » Stockholm (kv), Uppsala (m), Växjö (m), Kalmar (kv.), Göteborg (m), och Luleå (m)	1	avdelning	»	»
» » Landskrona, Skara och Härnösand	0		»	»

Därjämte skulle en studentklass omfattande 25 elever intagas i vardera av seminarierna i Stockholm och Växjö.

Överstyrelsen vill dock framhålla, att detta förslag till fördelning icke får betraktas såsom definitivt, då givetvis förhållanden kunna inträffa under läsåret 1932/1933, vilka göra en annan fördelning av klassavdelningarna på de olika seminarierna önskvärd.

Vid den fördelning, som överstyrelsen nu föreslagit, har överstyrelsen även beaktat den synpunkten, att proportionen mellan antalet manliga och kvinnliga elever borde närma sig det förhållande, som överstyrelsen i sitt utlåtande den 10 november 1931 framhållit som den lämpligaste, nämligen 11 : 9. Enligt överstyrelsens nu framlagda förslag skulle emellertid proportionen bli 11 : 7, vilket åtskilligt avviker från nyss nämnda förhållande. Överstyrelsen finner det dock icke möjligt att nu åvägabringa förstnämnda proportion. Först med en omorganisation av seminarieväsendet torde en tillfredsställande lösning av denna fråga kunna ske. Överstyrelsen har visserligen tagit i övervägande, huruvida icke såväl kvinnliga som manliga elever skulle kunna intagas i första klassen vid folkskoleseminariet i Luleå, men då därigenom endast 10 manliga elever — emot 50 kvinnliga — skulle komma att intagas vid folkskoleseminarierna i hela Norrland, har överstyrelsen ansett sig icke kunna föreslå en sådan åtgärd. Däremot kan den möjligheten tagas i övervägande, huruvida icke 5 kvinnliga elever — utöver det förut föreslagna antalet — skulle kunna intagas vid vardera av åtminstone två av de sydligare seminarierna. Denna utökning av de intagnas antal kan göras utan att de ovan gjorda beräkningarna nämnvärt rubbas, då erfarenheten har visat, att cirka 10 elever av olika anledningar avgå från seminarierna under loppet av 4 år. Utexaminationen år 1937 skulle alltså trots denna ökade intagning hålla sig omkring det beräknade talet 370.

Som förut framhållits, kommer en lärarbrist att förefinnas under ännu ett par år framåt. Överstyrelsen finner det emellertid icke lämpligt att nu påyrka någon anordning, varigenom en tillfällig utökning av examinationen under de två närmaste åren skulle ske.

Enligt stadgan för statens folkskoleseminarier § 34 mom. 2 ankommer det på vederbörande kollegium att inom de i samma paragraf mom. 2 angivna gränserna bestämma rörande intagningen vid seminariet. Nu har emellertid Kungl. Maj:t sedan en följd av år — bortsett från en inskränkning av det antal elever, som finge intagas i första klassen — för ett läsår i sänder bestämt, att nya elever icke måtte vinna inträde i andra, tredje och fjärde klasserna, dock med rätt för överstyrelsen att, där särskilda omständigheter prövades böra därtill föranleda, medgiva undantag från denna bestämmelse. Enligt överstyrelsens åsikt bör en sådan anordning även under läsåret 1933/1934 komma till stånd.

Härefter har skolöverstyrelsen till behandling upptagit vissa frågor, som stå i samband med dels det nu nedlagda folkskoleseminariet i Strängnäs, dels de under indragning stående folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand. Härom anför överstyrelsen:

Det nedlagda folkskoleseminariet i Strängnäs.

Verksamheten vid seminariet i Strängnäs upphörde med utgången av läsåret 1931/1932, och det anslag, som för budgetåret 1932/1933 utgår till detta seminarium, är endast avsett att täcka nödvändiga utgifter för uppvärmning, belysning, renhållning m. m. samt för trädgårdens underhåll. Därjämte utgår å detta seminariums stat fortfarande lön till läraren i trädgårdsskötsel K. A. Karlemark. Från och med läsåret 1933/1934 komma seminarielokalerna i Strängnäs att tagas i bruk av ett statens småskoleseminarium, och nyssnämnda kostnader för uppvärmning, underhåll m. m. att bestridas av anslaget till detta småskoleseminarium. Som överstyrelsen i annan skrivelse denna dag rörande anslag till statens småskoleseminarier framhållit, är det nödvändigt, att den vidsträckta och hitills synnerligen välskötta seminarieträdgården fortfarande ägnas sakkunnig vård, varjämte sakkunnig person blir behövlig för att vid småskoleseminariet upprätthålla undervisningen i ämnet trädgårdsskötsel. På grund härav har överstyrelsen i nyssnämnda skrivelse föreslagit, att dessa uppgifter måtte anförtros åt trädgårdsläraren Karlemark. Då emellertid överstyrelsen ännu icke velat taga ställning till frågan om anställande av ordinarie övningslärare vid statens småskoleseminarier, anser sig överstyrelsen icke kunna föreslå, att en ordinarie lärartjänst i trädgårdsskötsel inrättas vid småskoleseminariet i Strängnäs redan från och med budgetåret 1933/1934. Karlemarks lön torde därför under nämnda budgetår fortfarande böra utgå från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, men där uppföras å en särskild övergångsstat.

Överstyrelsen får med anledning härav föreslå, att — efter de övriga folkskoleseminariernas stater — i riksstaten uppföres en övergångsstat, upptagande lön åt läraren i trädgårdsskötsel vid det nu nedlagda folkskoleseminariet i Strängnäs K. A. Karlemark till ett belopp av 2,400 kronor.

I proposition nr 143 till 1932 års riksdag angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna upptogs kostnaderna för folkskoleseminariet i Strängnäs under budgetåret 1932/1933 till 5,667 kronor 50 öre, därav till avlöningar 2,692 kronor 50 öre och till omkostnadsstat 2,975 kronor. Enligt vad överstyrelsen nyss anfört, skulle något anslag för nämnda seminarium ej längre vara behövligt. Då emellertid trädgårdsläraren Karlemarks lön, 2,400 kronor, fortfarande skulle utgå från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, kommer kostnadsminskningen på grund av seminariets nedläggande att uppgå till 3,267 kronor 50 öre eller i runt tal 3,250 kronor för budgetåret 1933/1934.

De under avveckling stående folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand.

På grund av 1932 års riksdags beslut att folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand skola successivt nedläggas, har vid ifrågavarande seminarier någon första klass icke uppehållits under budgetåret 1932/1933. Under läsåret 1933/1934 komma endast tvenne seminarieklasser att finnas vid vart och ett av dessa seminarier. Samtidigt skola emellertid de av riksdagen beslutade småskoleseminarierna i dessa städer börja sin verksamhet i folkskoleseminariernas lokaler. Enligt överstyrelsens mening böra emellertid icke särskilda rektorer för dessa småskoleseminarier ännu förord-

nas, utan torde folkskoleseminariernas rektorer även böra bestrida rektorsgöromålen vid de under utveckling stående småskoleseminarierna, till dess folkskoleseminariernas avveckling blivit slutförd. Överstyrelsen anser det nämligen fördelaktigt ur såväl pedagogisk som ekonomisk synpunkt, att endast en person utövar chefskapet över de sammanförda seminarierna, vilka under övergångstiden skola hava ej endast lokal och materiel m. m. utan även i viss utsträckning lärarpersonal gemensamt. Överstyrelsen förutsätter därvid, att folkskoleseminariets rektor icke erhåller någon särskild ekonomisk ersättning härför, enär det ökade arbete, som därigenom ålägges honom, torde uppvägas av en minskning i rektorsgöromålen vid det under avveckling stående folkskoleseminariet.

Vid vart och ett av här ifrågakarande folkskoleseminarier torde under budgetåret 1933/1934, förutom rektor, behövas två lektorer och tre övningskollärare samt därjämte övningslärare i samma utsträckning som under innevarande budgetår. Därjämte torde ett antal timlärartimmar bliva behöfliga, enär de få ämneslärare, som finnas kvar vid dessa seminarier, icke kunna äga erforderlig kompetens för undervisning i samtliga seminariets ämnen. Överstyrelsen förutsätter emellertid, att de lärare, som eventuellt icke kunna beredas full tjänstgöring vid folkskoleseminariet, skola kunna åläggas tjänstgöring under erforderligt antal timmar i småskoleseminariet. Detta bör gälla icke blott för ämneslärare utan även för övningsskollärare och övningslärare. Vad de sistnämnda beträffar, förutsätter överstyrelsen även, att de timmar, som dessa lärare komma att undervisa i småskoleseminariets klasser, skola vid beräkning av pension räknas lärarna tillgodo på samma sätt, som om de undervisat under motsvarande antal timmar i folkskoleseminariet.

På grund av det minskade behov av lärarkrafter vid nämnda tre seminarier, som inträder vid början av läsåret 1933/1934, måste ett antal där tjänstgörande ordinarie lärare förflyttas till andra platser inom undervisningsväsendet redan före nämnda läsårs början. Vad de lektorer beträffar, vilka inom sagda tid böra förflyttas, vill överstyrelsen påpeka, att förflyttning icke i varje fall kan ske till ett motsvarande lektorat vid annat folkskoleseminarium, beroende på det begränsade antalet vakanta ordinarie tjänster, som stå till förfogande, ett antal, som ytterligare begränsats genom 1932 års riksdags uttalande, att förflyttning endast får ske till något av de förefintliga dubbelseminarierna. Under sådana förhållanden blir det nödvändigt, att förflyttning i vissa fall måste äga rum till lektorat vid högre allmänt läroverk. Därest det i något fall skulle visa sig, att en sådan förflyttning icke skulle vara möjlig eller lämplig, anser överstyrelsen, att det bör tagas under övervägande, huruvida icke vederbörande lektor bör placeras på en adjunktstjänst vid läroverk — givetvis med bibehållen lektorlön — hellre än att överföras på övergångsstat.

Rörande förflyttningen av en av de lektorer, som vid ifrågakarande seminarier bliva överflödiga under budgetåret 1933/1934, nämligen lektorn i biologi och hälsolära samt kemi vid folkskoleseminariet i Skara J. F. Nordwall, får överstyrelsen anföra följande. Vid folkskoleseminariet i Linköping har ända sedan höstterminen 1922 funnits en extra ordinarie lektorstjänst i de ämnen, som Nordwall företräder. Då fortfarande en lärare i dessa ämnen därstädes är behöflig, och då det icke torde bliva möjligt att bereda Nordwall någon lektorstjänst vare sig vid annat seminarium eller vid läroverk, anser överstyrelsen det lämpligast, att Nordwall från och med den 1

juli 1933 placeras som ordinarie lektor i ämnena biologi och hälsolära samt kemi vid folkskoleseminariet i Linköping. Överstyrelsen vill i detta sammanhang påpeka, att en liknande förflyttning ägt rum under budgetåret 1932/1933, i det att lektorn vid det nu nedlagda seminariet i Strängnäs M. Borgström med riksdagens medgivande överflyttades till folkskoleseminariet i Linköping å tjänst, som förut uppehållits av extra ordinarie lektor. Då lektor Nordwall, som är född år 1873, inträder i pensionsåldern redan år 1938, bör hans förflyttning till Linköping kunna ske, även om en kommande omorganisation skulle kunna föranleda minskning i behovet av lärarkrafter vid nämnda folkskoleseminarium.

Överstyrelsen föreslår därför, att på avlöningsstaten för folkskoleseminariet i Linköping uppföres ytterligare en lektorstjänst och att med anledning därav sagda avlöningsstat ökas från 89,520 kronor med 5,800 kronor till 95,320 kronor. Den nu ifrågasatta förflyttningen medför en minskning av anslaget till studentkurser och parallellavdelningar med avlöning åt en extra ordinarie lektor vid samma seminarium eller 4,000 kronor. Härtill återkommer överstyrelsen emellertid i sammanhang med frågan om anslag till berörda studentkurser och parallellavdelningar.

Den minskning i anslagsbehovet, som indragningen av folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand kommer att medföra, kan för budgetåret 1933/1934 beräknas uppgå till 16,950 kronor för vardera seminariet enligt följande beräkning:

2 lektorer à 5,800 kronor	kronor	11,600
1 övningsskollärare à 3,400 kronor	»	3,400
Minskning av arvode till läkare m. fl.	»	350
» » omkostnadsstat	»	1,600
	Summa kronor	16,950

Vid ett av de ifrågavarande seminarierna, nämligen Skara, kan ytterligare en besparing göras. En av de för nästkommande läsår där beräknade och behövlige tre övningsskollärartjänsterna är för närvarande vakant, och en besparing skulle kunna ske, därest vikarien å denna tjänst redan läsåret 1933/1934 ersattes med en av de lärarinnor vid de nedlagda småskoleseminarierna, vilken eljest skulle avlönas å indragningsstat. Denna lärarinna skulle då erhålla lön å det nyinrättade småskoleseminariets i Skara stat. Överstyrelsen föreslår alltså, att ytterligare en övningsskollärartjänst vid folkskoleseminariet i Skara indrages.

Minskningen i anslagsbehovet på grund av nämnda seminarieindragningar skulle alltså belöpa sig på i runt tal 54,000 kronor ($3 \times 16,950 + 3,400 = 54,250$). Från detta belopp torde emellertid böra dragas anslag till erforderliga extra lärartimmar i kunskapsämnen, tillsammans 3,000 kronor. Därtill kommer, att lärarnas förflyttningar torde komma att medföra kostnader i form av flyttningssersättningar. Utgifterna för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1933/1934 torde kunna beräknas till omkring 10,000 kronor. Anslagsminskningen för nämnda tre seminarier torde därför kunna beräknas uppgå till 41,000 ($54,000 - 3,000 - 10,000$) kronor.

Slutligen har överstyrelsen behandlat frågan om *anslagen till folkskoleseminarierna* för budgetåret 1933/1934 och därvid anfört:

Anslaget till folkskoleseminarierna budgetåret 1933/1934.

För budgetåret 1931/1932 beräknades i 1931 års statsverksproposition en minskning av medelsbehovet med cirka 50,000 kronor, inbesparade därigenom att vakanssatta tjänster uppehölls med vikarier. I ovannämnda proposition nr 143/1932 beräknades för budgetåret 1932/1933 av samma anledning en ytterligare besparing av cirka 5,000 kronor. För budgetåret 1933/1934 torde däremot icke kunna beräknas någon besparing utöver ovan sagda belopp, *dels* enär en del av de vakanssatta tjänsterna tillhört de nu under avveckling varande seminarierna och nu av överstyrelsen föreslagits skola helt indragas, *dels* därför att vissa vakanta tjänster komma att återbesättas genom förflyttning av ordinarie lärare från nyssnämnda seminarier.

Enligt ovanstående beräkningar skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1933/1934 i jämförelse med sagda behov för budgetåret 1932/1933 kunna anses minskat med sammanlagt 38,450 kronor enligt följande beräkning:

Minskning av anslaget till folkskoleseminariet i Strängnäs.	kronor	3,250
» » » » folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand.	»	41,000
	Summa kronor	44,250

Ökning av anslaget till folkskoleseminariet i Linköping.	kronor	5,800
	Totalminskning kronor	38,450

Då medelsåtgången för budgetåret 1932/1933 beräknats till 1,650,000 kronor, skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1933/1934 bli 1,611,550 kronor eller i runt tal 1,611,000 kronor.

Å ifrågavarande anslag fanns den 30 juni 1932 en reservation uppgående till 71,397 kronor 41 öre. Av denna reservation beräknades 10,000 kronor tagas i anspråk för utgifter under budgetåret 1932/1933, vadan en reservation å cirka 61,000 kronor kan beräknas förefinnas den 30 juni 1933.

Då folkskoleseminariet i Strängnäs vid slutet av budgetåret 1931/1932 definitivt nedlades, utvisade räkenskaperna en besparing å omkostnadsstaten uppgående till 13,041 kronor 41 öre. Denna besparing inlevererades till statsverket den 11 juli 1932. De enligt förut nämnda grunder beräknade reservationerna den 30 juni 1933 torde därför ökas med ett belopp motsvarande nu nämnda besparing. Vid slutet av budgetåret 1932/1933 torde reservationerna därför uppgå till cirka 74,000 kronor.

Om av reservationerna den 1 juli 1933 24,000 kronor tagas i anspråk för täckande av medelsbehovet för budgetåret 1933/1934, skulle, då nämnda behov beräknats till 1,611,000 kronor, anslagsposten behöva uppföras med 1,587,000 kronor, d. v. s. med 53,000 (1,640,000 — 1,587,000) kronor mindre än budgetåret 1932/1933.

Stipendier.

Vad därefter angår den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, vill överstyrelsen anföra följande.

Ifrågavarande anslagspost beräknades av överstyrelsen bära för budgetåret 1932/1933 upptagas till 212,500 kronor. 1932 års riksdag nedsatte emellertid anslaget till 158,000 kronor. Nu har granskningsnämnden föreslagit,

att stipendieanslaget skulle nedsättas med ytterligare 50,000 kronor. Ehuru överstyrelsen finner, att en så kraftig nedskärning av stipendierna måste bli mycket kännbar för folkskoleseminariernas elever, vill överstyrelsen dock icke under nuvarande förhållanden motsätta sig en sådan åtgärd. Anslaget till stipendier torde alltså för budgetåret 1933/1934 böra upptagas till 108,000 (158,000 — 50,000) kronor.

Då sålunda såväl anslagsposten: Folkskoleseminarierna som anslagsposten: Stipendier till elever vid folkskoleseminarier skulle minskas, den förra med 53,000 och den senare med 50,000 kronor, så skulle det gemensamma reservationsanslaget till folkskoleseminarierna minskas från 1,798,000 kronor med 103,000 kronor till 1,695,000 kronor.

Provårskurser vid folkskoleseminarierna.

Enligt kungörelsen den 22 juli 1918 (nr 662) angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid statens folkskoleseminarier skola bland annat övningsskollärare vid sådant folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, därest vederbörande befattningshavare icke förordnats att för minst en termin vara föreståndare för sagda kurs, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner, åtnjuta ett särskilt arvode av 300 kronor för år.

I avlöningsstaten för folkskoleseminariet i Stockholm, vid vilket folkskoleseminarium provårskurs är anordnad, äro upptagna 6 övningsskollärare, medan det i staten upptagna anslaget till dylika särskilda arvoden åt lärare vid seminariet upptager arvode till allenast 4 övningsskollärare. De 2 övningsskollärartjänster, för vilka i avlöningsstaten icke finnes anslag till särskilda arvoden, nyinrättades genom beslut av 1921 års riksdag. Därvid höjdes reservationsanslaget till folkskoleseminarierna med 6,800 ($2 \times 3,400$) kronor utan att samtidigt anslag till ovanberörda särskilda arvoden ifrågasattes (statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, sid. 485 ff. och riksdagens skrivelse nr 8 A, sid. 105 f.). Dock torde ifrågavarande lärare hava erhållit dylikt arvode i enlighet med bestämmelserna i ovannämnda kungörelse nr 662/1918.

Då det anslag, som i avlöningsstaten vid folkskoleseminariet i Stockholm upptages till särskilda arvoden åt bland annat övningsskollärarna vid seminariet, torde böra fullt överensstämma med i sagda stat upptaget antal lärare av sagda kategori, synes nämnda anslagspost böra ökas från 4,200 kronor med 600 (2×300) kronor till 4,800 kronor.

Överstyrelsen tillåter sig i detta sammanhang erinra om att de sakkunniga, vilka tillkallats för att biträda med utredning rörande den för den ekonomiska förvaltningen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter gällande ordningen ävensom härmed sammanhängande frågor, i sitt betänkande den 17 december 1931 (statens offentliga utredningar 1931: 38), anfört bland annat (sid. 30), att de ansett sig böra påkalla åtgärder för att de till provårsläroverkens och provårseminariernas ordinarie lärare utgående särskilda arvodena måtte från och med budgetåret 1932/1933 upptagas i respektive avlöningsstater, i den mån de ifrågavarande arvodena bestridas av vederbörande allmänna reservationsanslag. En sådan ändring skulle ävenledes nödvändiggöra, att särskilda arvoden till ovannämnda två övningsskollärare anvisades.

Emellertid synes reservationsanslaget till folkskoleseminarierna utan för-

höjning lämna tillgång till utgående av nämnda belopp, vadan överstyrelsen icke anser sig med anledning av det anförda böra påkalla någon förändring i anslagsbeloppets storlek.

Överstyrelsen anser sig i detta sammanhang böra till behandling upptaga ett annat spörsmål, som sammanhänger med frågan om provårskurser vid folkskoleseminarierna.

Granskningsnämnden har ansett, att vissa besparingar kunde göras på anslaget till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken.

Med anledning härav framlade överstyrelsen i sin framställning den 31 augusti 1932 angående anslag till de allmänna läroverken m. m. för budgetåret 1 juli 1933—30 juni 1934 förslag till vissa beskärningar av ifrågakvande anslag.

Beträffande folkskoleseminarierna har granskningsnämnden icke ifrågasatt någon minskning av det anslag, som beräknats till provårskurser vid nämnda läroanstalter. Då emellertid vad överstyrelsen beträffande de allmänna läroverken föreslagit angående nedsättning av arvodet till föreläsare och minskning av antalet föreläsare kommer att gälla även för provårskurserna vid folkskoleseminarierna och måhända kunde synas böra föranleda minskning av det anslag, som nu utgår till anordnande av provårskurser vid nämnda seminarier, har överstyrelsen funnit sig böra upptaga detta spörsmål till behandling i nu förevarande sammanhang och får överstyrelsen med anledning härav anföra följande.

Beträffande arvodena till handledare synes någon möjlighet icke förefinnas att för närvarande kunna åstadkomma någon besparing på anslaget till sagda arvoden. Vad vidare angår arvoden till föreläsare m. m. får överstyrelsen anföra följande.

Kungl. Maj:t har den 5 juli 1929 medgivit, att från och med budgetåret 1929/1930 de för anordnande av provårskurser vid folkskoleseminarierna från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna utgående arvoden äro finge utgöra tillhoppa högst 9,000 kronor för år.

Den av överstyrelsen i ovanberörda utlåtande den 31 augusti 1932 tillkännagivna avsikten att tills vidare från och med läsåret 1933/1934 sätta arvodet till föreläsare allenast till 30 kronor och arvodet för de praktiska övningarna till 15 kronor ävensom att i erforderlig utsträckning minska antalet föreläsningar och övningar vid provårskurserna avser dessa kurser vid såväl folkskoleseminarierna som vid läroverken. Överstyrelsen har emellertid tidigare haft anledning för Kungl. Maj:t framhålla, att det till överstyrelsens förfogande ställda beloppet för provårskurser vid folkskoleseminarierna enligt nu stadgade ersättningsgrunder icke är tillräckligt, därest utbildningsmöjligheterna i full utsträckning utnyttjas. Ehuru antalet närvarande provårskandidater höstterminen 1932 uppgår till allenast 14 (medan 15 beräknats kunna samtidigt delta i folkskoleseminariernas provårskurser), har överstyrelsen sett sig nödsakad inskränka antalet föreläsningar vid ett provårseminarium, för att icke det för denna termin erforderliga anslagsbeloppet skall överstiga vad som skäligen bör återstå till vårterminen.

Då anslaget sålunda redan nu visat sig nödvändiggör beskärningar, torde någon minskning av det till förfogande stående anslagsbeloppet, 9,000 kronor, icke vara möjlig utan men för provårsutbildningen eller risk för att provårssökande — även om plats kan beredas dem — måste avvisas på

grund av brist på erforderliga medel till täckande av föreståndar- och handledararvoden m. m. Vid sådant förhållande finner sig överstyrelsen böra framhålla, att här ifrågavarande anslag må utgå med oförändrat belopp.

Studentkurser och parallellavdelningar.

Vidkommande därefter behovet av anslag till studentkurser och parallellavdelningar torde först böra erinras, att överstyrelsen i det föregående utgått ifrån att under budgetåret 1933/1934 studentkurser skulle förekomma vid folkskoleseminariet i Stockholm för kvinnliga elever samt vid folkskoleseminariet i Växjö för manliga elever. Dessutom skulle av här ifrågavarande anslag medel behöva anvisas för parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Karlstad, Umeå och Luleå. Däremot torde — som överstyrelsen längre fram skall påvisa — den vid sistnämnda seminarium under en följd av år anordnade preparandkursen under budgetåret 1933/1934 ej behöva uppehållas.

Innan överstyrelsen övergår till att redogöra för erforderliga belopp för uppehållande av nämnda studentkurser och parallellavdelningar, anser sig överstyrelsen böra erinra om att överstyrelsen i sina följande beräkningar — med ledning av de timantal och de arvodesbelopp, vilka av rektorerna beräknats för höstterminen 1932 — företagit en del justeringar i de av rektorerna till överstyrelsen inkomna kostnadsberäkningarna avseende budgetåret 1933/1934.

För studentkursen vid folkskoleseminariet i *Stockholm* beräknas med hänsyn till ökat behov av anslag till lärartimmar i övningsämnen ett belopp av 24,732 kronor, nämligen för lärararvoden 21,532 kronor samt för bestridande av kostnaderna för uppvärmning m. m. 3,200 kronor.

För studentkursen vid folkskoleseminariet i *Växjö* beräknas — med hänsyn till ökat behov av anslag till lärartimmar i övningsämnen — till lärararvoden 15,770 kronor samt för övriga kostnader 1,500 kronor, tillsammans 17,270 kronor.

För folkskoleseminariet i *Linköping*, där parallellavdelningar skulle förekomma till klasserna I och III, erfordras — vid bifall till överstyrelsens ovan avgivna förslag angående lektor Nordwalls förflyttning — icke något särskilt anslag för parallellavdelningarna. Skulle däremot nyssnämnda förslag angående Nordwalls förflyttning till Linköping ej vinna beaktande, erfordras medel till avlöning åt en extra ordinarie lektor, d. v. s. 4,000 kronor. Överstyrelsen räknar i det följande icke med något behov för här ifrågavarande ändamål.

Vid folkskoleseminariet i *Karlstad*, där antalet avdelningar skulle bli det samma som under läsåret 1932/1933, erfordras medel dels till arvode åt en extra ordinarie lektor med 4,000 kronor, dels till ersättning för extra lärartimmar i gymnastik med 2,450 kronor, tillsammans 6,450 kronor.

Vid folkskoleseminariet i *Umeå* skulle anordnas parallellavdelningar till klasserna I och III. Anslag påkallas dels till avlöning åt en extra ordinarie lektor med 4,000 kronor, dels till ersättning för extra lärartimmar i musik och i gymnastik med 3,705 kronor, tillsammans 7,705 kronor.

Vid folkskoleseminariet i *Luleå*, där parallellavdelning skulle förekomma till klass IV, erfordras medel till ersättning för extra lärartimmar i musik och i gymnastik med tillhoppa 3,195 kronor.

Vad *preparandkursen* vid sistnämnda seminarium beträffar, anför överstyrelsen följande.

Ifrågavarande preparandkurs upprättades år 1916 i samband med seminariets utvidgning till dubbelseminarium. Det ansågs nämligen, att ett dubbelseminarium i Luleå icke skulle utan en sådan förberedande kurs kunna få tillgång på tillräckligt antal fullt kvalificerade sökande från övre Norrland, dels emedan folkskoleväsendet i dessa trakter vore dåligt utvecklat, dels emedan en stor del av befolkningen där icke hade svenska språket till sitt modersmål. Sedan emellertid seminariet under de senaste åren endast omfattat fem klassavdelningar, har skolöverstyrelsen nu företagit en utredning rörande det fortsatta behovet av en preparandkurs. Överstyrelsen har dessutom i denna fråga hört dels rektor vid folkskoleseminariet i Luleå, dels folkskolinspektörerna i Norrbottens norra och Tornedalens inspektionsområden. Utredningen, beträffande vilken torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, har givit vid handen, att även om ifrågavarande kurs fyllt sin uppgift och varit av stor betydelse för seminariets rekrytering, så kan dock ett så stort behov av en sådan kurs för närvarande icke anses föreligga, att anslag därtill för budgetåret 1933/1934 är nödvändigt.

När överstyrelsen alltså föreslår, att preparandkursen i Luleå för nämnda budgetår indrages, sker detta dock med en viss tvekan. Överstyrelsen anser det nämligen uppenbart, att den ungdom i övre Norrland, som ämnar söka inträde vid seminarium, är i större behov av handledning vid sin förberedelse för inträdet än motsvarande ungdom i sydligare delar av Sverige. Alldeles särskilt är detta fallet med sådana sökande till seminarium, vilka icke hava svenska språket till modersmål. Dessa sökande utgöra emellertid ett så ringa fåtal — på preparandkursen ha undervisats i medeltal 5 sådana elever per år — att icke enbart hänsynen till dessa kan motivera preparandkursens uppehållande. Överstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att sådana sökande kunna erhålla förberedelse vid någon av Norrbottens båda folkhögskolor, Sunderby folkhögskola och Tornedalens folkhögskola i Matarengi, där de även kunna erhålla stipendier, vilket icke varit fallet vid preparandkursen.

På grund av vad ovan anförts och med hänsyn till det nuvarande finansiella läget har överstyrelsen ansett sig icke böra föreslå något anslag till uppehållande av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå under budgetåret 1933/1934.

I enlighet med nu lämnade redogörelse kunna de kostnader för uppehållande av undervisningen i studentkurser och parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna, till vilkas bestridande medel å extra stat för budgetåret 1933/1934 erfordras, sammanfattas sålunda:

för studentkurs	vid folkskoleseminariet i Stockholm . .	kronor	24,732
»	»	i Växjö	» 17,270
» parallellavdelningar	»	i Karlstad	» 6,450
»	»	i Umeå	» 7,705
»	»	i Luleå	» 3,195

Summa kronor 59,352

Ifrågavarande slutsumma, 59,352 kronor, torde böra stå till förfogande under budgetåret 1933/1934 för bestridande av utgifterna för studentkurser och parallellavdelningar. Emellertid föreligga i år liksom föregående år reservationer, som kunna tagas i bruk. Beträffande denna fråga anför överstyrelsen följande.

För budgetåret 1932/1933 beräknas i ovannämnda proposition nr 143 till 1932 års riksdag (sid. 277) medelsbehovet bli 67,300 kronor. Detta behov skulle täckas *dels* genom i 1932/1933 års riksstat uppfört belopp 55,500 kronor, *dels* genom att de till 11,730 kronor beräknade reservationerna per den 1 juli 1932 togos i anspråk. Emellertid kommo enligt riksräkenskapsverkets redogörelse reservationerna per den 1 juli 1932 att uppgå till cirka 15,960 (15,964:58) kronor. Medelstillgången var alltså 71,460 (55,500 + 15,960) kronor, under det att medelsåtgången under budgetåret 1932/1933 nu kan beräknas ej komma att uppgå till mer än cirka 64,000 kronor. Den 1 juli 1933 kunna således reservationer på cirka 7,460 (71,460 — 64,000) kronor beräknas föreligga.

Av tillgängliga reservationer skulle således för budgetåret 1933/1934 kunna tagas i anspråk ett belopp av cirka 7,400 kronor. Då nu medelsbehovet för sagda budgetår beräknas till 59,352 kronor, skulle således anslaget böra uppföras med 51,952 kronor eller i avrundat tal 52,000 kronor, d. v. s. med ett belopp, som understiger det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptagna beloppet av 55,500 kronor med 3,500 kronor. Överstyrelsen föreslår alltså, att anslaget i 1933/1934 års statsverksproposition upptages med 52,000 kronor.

Såsom skett beträffande anslag för ändamålet från och med år 1915, torde även nu beräknade anslag böra beviljas i en summa utan specificering i särskilda poster, och fördelningen av de beviljade beloppen seminarierna emellan sedermera av överstyrelsen göras efter inhämtande av förnyade upplysningar rörande anslagsbehoven samt till de för kursernas och avdelningarnas uppehållande lämpligaste anordningarna.

Överstyrelsen hemställer slutligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1933 års riksdag att *dels* minska den i det *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,640,000 kronor, med 53,000 kronor till 1,587,000 kronor;

dels minska den i det *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier, nu 158,000 kronor, med 50,000 kronor till 108,000 kronor;

dels, vid bifall härtill, minska det gemensamma *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, nu 1,798,000 kronor, med 103,000 kronor till 1,695,000 kronor;

dels ock till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 52,000 kronor.

Vid skolöverstyrelsens samma dag avgivna utlåtande rörande småskoleseminariernas anslagsbehov för budgetåret 1933/1934 gjordes ett särskilt uttalande av undervisningsrådet S. Nylund beträffande bestridandet av rektorsbefattningarna vid de nya småskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand. Enligt överstyrelsens nyss återgivna förslag skulle det under de närmaste åren åligga rektorerna vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i nämnda städer att bestrida rektorsgöromålen (dock ej den till rektorsbefattningen hörande undervisningsskyldigheten) vid ifrå-

gavarande småskoleseminarier. Undervisningsrådet Nylund har emellertid ansett, att rektorsbefattningarna borde tillsättas redan från början även vid dessa tre småskoleseminarier.

Beträffande de till stöd för denna uppfattning anförda skälen torde jag få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Över skolöverstyrelsens förslag, i vad detsamma avser pensionsberäkning för vissa övningslärare, har *statskontoret* den 14 december 1932 avgivit utlåtande och därvid anfört:

I kungörelsen den 19 juni 1919 (nr 508) angående pensionsbestämmelser för vissa lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier är stadgat, bland annat, att pensionsunderlaget för sådan övningslärare — med undantag för lärare i trädgårdsskötsel — skall på visst angivet sätt beräknas i förhållande till den avlöning för år räknat, läraren skulle uppbära, därest han bestred tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd; och i kungörelsen den 22 juli 1918 (nr 662) angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid statens folkskoleseminarier äro för övningslärarna vissa löner fastställda, för vilka de äro skyldiga att tjänstgöra visst angivet antal veckotimmar; varjämte stadgats, att övningslärare är skyldig att mot fastställt tilläggsarvode åtaga sig utsträckt tjänstgöring inom viss gräns. Om för övningslärare vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand sådan utsträckt tjänstgöring äger rum med inberäkning av de veckotimmar, som undervisningen i det under framväxande stadda småskoleseminariet på respektive plats komme att för en var av dessa lärare omfatta, är det av vikt för beräkning av pensionsunderlaget och pensionsavgiften ävensom eventuellt också för beräkning av pensionen för sådan övningslärare, att tjänstgöringen vid småskoleseminariet må i avseende å sådant beräkning anses likställd med tjänstgöringen vid folkskoleseminariet. För att så skall ske erfordras måhända en uttrycklig bestämmelse; och torde i sådant fall riksdagens medgivande böra utverkas därtill, att tjänstgöringen vid småskoleseminarium må för ifrågavarande övningslärare räknas lika med tjänstgöring vid folkskoleseminarium i avseende å beräkning av pensionsunderlaget m. m.

I skrivelse den 13 december 1932 har *skolöverstyrelsen* till fortsatt behandling upptagit den i det föregående berörda frågan rörande förflyttning av de lärare, som på grund av folkskoleseminariernas i Landskrona, Skara och Härnösand indragning komme att bliva obehövlige vid dessa seminarier under läsåret 1933/1934. Överstyrelsen har därvid anfört huvudsakligen följande:

Vid vart och ett av ovannämnda tre seminarier finnes en lektorstjänst i ämnet biologi och hälsolära. Förutom detta ämne omfatta ifrågavarande tjänster ettdera av ämnena geografi eller kemi. Vid övriga seminarier äro för närvarande tre lektorstjänster vakanta, i vilka ämnet biologi och hälsolära ingår, nämligen i Lund, Kalmar och Falun. Vid det sistnämnda seminariet är emellertid ifrågavarande tjänst för närvarande obehövlig, så länge

nuvarande inskränkning i seminariets verksamhet pågår. I Lund och Kalmar äro däremot tjänsterna behövlige. På grund av 1932 års riksdags uttalande, att förflyttning endast får ske till något av de förefintliga dubbelseminarierna, kan en förflyttning icke ske till Kalmar. Tjänsten i Lund är alltså den enda vakanta lektorstjänst vid seminarium, som utan riksdagens medgivande kan ifrågakomma som förflyttningsmöjlighet för ifrågavarande tre biologilektorer.

Till denna lektorstjänst i Lund ämnar överstyrelsen, så snart ske kan, föreslå lektorn vid seminariet i Landskrona Hildur Ljungdahl. Vad lektorn vid seminariet i Skara J. F. Nordwall beträffar, har överstyrelsen i sin framställning den 29 november 1932 föreslagit, att Nordwall skulle placeras som ordinarie lektor vid folkskoleseminariet i Linköping, där sedan år 1922 en extra ordinarie lektorstjänst i Nordwalls ämnen funnits. Vad slutligen angår den återstående av ifrågavarande tre lektorer, nämligen lektorn vid folkskoleseminariet i Härnösand K. B. Kristoffersson, har överstyrelsen visserligen ansett honom böra stå tillbaka för de båda förutnämnda, då det gällt placering i Lund eller Linköping, på grund av Kristofferssons avsevärt kortare tjänstgöring, men överstyrelsen finner det dock synnerligen önskvärt, om det kunde beredas möjlighet att i seminarielärarkåren få behålla även denne väl meriterade och för seminarieundervisningen intresserade lärare. Det seminarium, som därvid skulle kunna komma ifråga, vore Kalmar. Den vakanta lektorstjänsten i biologi och kemi därstädes uppehålls med vikarie, och lärare i dessa ämnen kommer även i framtiden att behövas. Inför seminarieorganisationens ovissa framtid har överstyrelsen dock icke velat föreslå Kungl. Maj:t att utverka riksdagens medgivande att förflytta Kristoffersson som ordinarie lektor till seminariet i Kalmar. Däremot skulle Kristoffersson kunna tills vidare tjänstgöra å den i Kalmar vakanta tjänsten. Han skulle då — i likhet med vad överstyrelsen föreslagit rörande trädgårdslärare Karlemark (överstyrelsens skrivelse den 29 november 1932) — kunna sättas på övergångsstat. Givetvis skulle då i staten för folkskoleseminariet i Kalmar lönen på den vakanta lektorstjänsten inbesparas. Kristoffersson har förklarat sig villig att mottaga ett förordnande av den art, överstyrelsen här föreslagit.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att lektor Kristoffersson måtte från och med budgetåret 1933/1934 överföras å övergångsstat vid rikets folkskoleseminarier med tjänstgöring tills vidare å vakant lektorstjänst vid folkskoleseminariet i Kalmar.

I detta sammanhang torde jag vidare få meddela, att lektor J. F. Nordwall i Skara i en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrift uttalat den önskan, att han — i stället för att, såsom överstyrelsen föreslagit, utnämnas till lektor vid folkskoleseminariet i Linköping — måtte erhålla den vid folkskoleseminariet i Lund lediga lektorsbefattningen i biologi och kemi.

I fråga om *lärarutbildningens omfattning* under läsåret 1933/1934 innebär skolöverstyrelsens förslag, att en intagning i seminariernas första klasser av tillhoppa 320 elever skulle äga rum, varjämte, i likhet med vad under åtskilliga år varit fallet, 50 studenter skulle intagas i två ettåriga avdelningar.

Departementetschefen.

Härjämte har skolöverstyrelsen ansett det böra tagas under övertvägande, huruvida icke — för ernående av en lämpligare proportion mellan antalet manliga och kvinnliga lärare — dessutom fem kvinnliga elever borde intagas vid vardera av åtminstone två av de sydligare seminarierna.

Jag anser mig böra biträda detta överstyrelsens förslag, jämväl i vad detta avser nyssberörda 10 kvinnliga elever, då inga ökade kostnader härigenom åsamkas statsverket. Hela intagningen läsåret 1933/1934 skulle då uppgå till 380.

De närmare bestämmelser beträffande elevantal i klasserna, de olika parallellavdelningarnas förläggning m. m., som skolöverstyrelsen föreslagit i anslutning till vad under senare år varit brukligt, hava icke givit mig anledning till erinran. Likaledes anser jag mig böra biträda förslaget om att under budgetåret 1933/1934 någon s. k. preparandkurs icke skulle uppehållas vid folkskoleseminariet i Luleå.

Trots det att överstyrelsens beräkningar giva vid handen, att en viss lärarbrist kommer att förefinnas under ännu ett par år framåt, har överstyrelsen icke funnit lämpligt att nu påyrka en anordning, varigenom en tillfällig utökning av examinationen under de två närmaste åren skulle ske.

Till denna överstyrelsens uppfattning vill jag ansluta mig. Det steg mot en rationalisering av skolväsendet, som tagits av 1932 års riksdag, kan måhända i samband med det sjunkande barnantalet bidra till en minskning av det beräknade lärarbehovet. Såsom jag under punkt 178 av 1933 års åttonde huvudtitel framhållit, torde vidare frågan om skolväsendets organisation över huvud komma att bliva föremål för en särskild undersökning. Under dessa förhållanden torde åtgärder för en tillfällig ökning av lärarutbildningen icke hava fog för sig.

Vad överstyrelsen anfört om *provårskurserna vid folkskoleseminarierna* står i överensstämmelse med vad av mig i 1933 års åttonde huvudtitel föreslagits beträffande de allmänna läroverken och har ej givit mig anledning till erinran.

Härefter torde jag få till behandling upptaga de frågor, som beröra dels det nedlagda folkskoleseminariet i Strängnäs, dels de under avveckling varande folkskoleseminarierna i Skara, Landskrona och Härnösand.

Vad beträffar *Strängnässeminariet* — vilket upphört med utgången av budgetåret 1931/1932 — innebär överstyrelsens förslag, att avlöningen för läraren i trädgårdsskötsel vid seminariet K. A. Karlemark, 2,400 kronor, skulle uppföras på övergångsstat under folkskoleseminarierna. I det följande kommer jag emellertid att för Kungl. Maj:t framlägga förslag om upprättande från och med budgetåret 1933/1934 av ett statens småskoleseminarium i Strängnäs. Det synes mig då lämpligast, att Karlemark — som skall träda i tjänstgöring vid detta seminarium — här uppföres å övergångsstat, givetvis med bibehållande av samtliga nu till honom utgående avlöningsförmåner, tillfällig löneförbättring däri inberäknad.

Vid de under avveckling varande *folkskoleseminarierna i Skara, Landskrona och Härnösand* komma enligt överstyrelsens förslag under läsåret 1933/1934 endast tredje och fjärde årsklasserna att uppehållas. Emellertid skola samtidigt de av riksdagen beslutade statliga småskoleseminarierna börja att upprättas. Överstyrelsens majoritet har föreslagit, att ännu icke särskilda rektorer böra förordnas för dessa småskoleseminarier, utan att folkskoleseminariernas rektorer även borde bestrida rektorsgöromålen vid de under utveckling stående småskoleseminarierna, till dess folkskoleseminariernas avveckling blivit slutförd. Jag biträder detta överstyrelsens förslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela de bestämmelser, som med anledning härav bliva erforderliga.

Skolöverstyrelsen har vidare förutsatt, att de lärare — såväl ämneslärare som övningskollärare och övningslärare — vid dessa folkskoleseminarier, som icke kunna beredas full sysselsättning vid folkskoleseminariet, skola kunna åläggas tjänstgöring under erforderligt antal timmar i småskoleseminariet. Vad övningslärarna beträffar, har överstyrelsen tillika förutsatt, att de timmar, som dessa komma att undervisa i småskoleseminariets klasser, skola vid beräkning av pension räknas lärarna till godo på samma sätt, som om de undervisat under motsvarande antal timmar i folkskoleseminariet.

Jag tillstyrker vad skolöverstyrelsen sålunda föreslagit. Såsom statskontoret framhållit, torde det vara erforderligt att beträffande den ifrågasatta pensionsberäkningen för övningslärarna inhämta riksdagens bifall. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som bliva erforderliga.

På grund av det minskade behovet av lärarkrafter vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna måste ett antal där tjänstgörande *ordinarie lärare förflyttas* till andra platser inom undervisningsväsendet.

Vad skolöverstyrelsen i detta hänseende föreslagit har icke givit mig anledning till erinran. De av överstyrelsen förordade åtgärderna synas mig ändamålsenliga och torde ej föregripa en eventuell fortsatt omorganisation av folkskoleseminarierna. I enlighet med detta förslag skulle således lektorn vid folkskoleseminariet i Skara J. F. Nordwall förflyttas till Linköpingsseminariet, å vars stat skulle uppföras ytterligare en ordinarie lektorstjänst i stället för en sedan höstterminen 1922 uppehållen extra ordinarie befattning. Vidare skulle lektorn vid Härnösandsseminariet K. B. Kristoffersson överföras å övergångsstat vid rikets folkskoleseminarier med tjänstgöring tills vidare å vakant lektorstjänst vid folkskoleseminariet i Kalmar.

Slutligen torde jag få övergå till behandlingen av de *anslag*, som för här ifrågasavarande ändamål må bliva erforderliga för budgetåret 1933/1934.

I det stora hela finner jag mig kunna biträda vad skolöverstyrelsen i detta hänseende föreslagit. I några hänseenden anser jag mig emellertid med

hänsyn till rådande förhållanden böra föreslå besparingsåtgärder utöver dem, som av överstyrelsen förordats.

Under punkt 171 av 1933 års åttonde huvudtitel har jag redan meddelat, att jag vid en förberedande granskning av de utav skolöverstyrelsen den 22 november 1932 framlagda kostnadsberäkningarna funnit, att — i likhet med vad tidigare föreslagits beträffande andra institutioner — en minskning, av mig preliminärt uppskattad till 7,000 kronor, torde böra vidtagas i det för *folkskoleseminariernas omkostnadsstater m. m.* beräknade beloppet.

Jag vill nu till närmare behandling upptaga denna fråga.

De av Kungl. Maj:t den 8 juli 1932 fastställda omkostnadsstaterna för statens folkskoleseminarier för budgetåret 1932/1933 sluta — om hänsyn ej tages till övergångsstaten för folkskoleseminariet i Strängnäs å 2,975 kronor ävensom vissa hyror samt en avgäld om tillhoppa 16,950 kronor — på ett sammanlagt belopp av 382,900 kronor. Av detta belopp avser tillhoppa 217,650 kronor kostnader för dels uppvärmning, belysning m. m., dels ock betjäning och renhållning. I detta belopp torde för närvarande någon minskning icke böra ifrågasättas. Återstoden, 165,250 kronor, avser kostnader för expedition, tryckning, böcker, undervisningsmateriel, inventarier m. m. Jag föreslår en minskning av här förevarande anslag med 16,000 kronor eller i runt tal 10 procent av det för budgetåret 1932/1933 beräknade beloppet.

Den närmare fördelningen av denna minskning på olika anslagsposter torde få ankomma på Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av seminariernas omkostnadsstater för budgetåret 1933/1934.

I detta sammanhang vill jag redan nu meddela, att jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t, att vid fastställandet av berörda omkostnadsstater i tillämpliga delar iakttagas de förändrade bestämmelser rörande vissa anslag till expenser och tryckning m. m., som tidigare kommit till uttryck i förslaget till riksstat för budgetåret 1933/1934.

En annan anslagspost, där jag under förhandenvarande förhållanden anser mig böra föreslå vissa inskränkningar, är anslagsposten till *arvoden åt seminarieläkare*, för närvarande upptagen med ett belopp av 29,000 kronor.

Arvode till seminarieläkare utgick till och med år 1920 med 550 kronor vid enkelseminarium, 650 kronor vid enkelseminarium med studentklass och 900 kronor vid dubbelseminarium.

I skrivelse den 30 augusti 1919 gjorde skolöverstyrelsen framställning om ökade arvoden för här ifrågavarande läkare. Nämnda framställning, beträffande vilken jag i huvudsak torde få hänvisa till punkt 188 av 1920 års åttonde huvudtitel, innebar, att arvodet skulle bestämmas till respektive 1,400, 1,800 och 2,400 kronor, varvid överstyrelsen räknade med att dyrtidstillägg icke skulle utgå å dessa belopp. Senast angivna förhållande motiverade överstyrelsen därmed, att dyrtidstilläggen utfölle synnerligen

ojämnt, i det att de bleve avsevärt högre för seminarieläkare, som icke innehade annan statstjänst, än för de läkare, som vore innehavare av sådan.

Föredragande departementschefen åter utgick från att dyrtidstillägg skulle utgå å läkararvodena och begränsade därför de av överstyrelsen föreslagna beloppen till respektive 1,200, 1,500 och 1,800 kronor.

I skrivelse den 22 juni 1920, nr 8 A, anförde riksdagen under punkt 191, att riksdagen ansåge det vara den rättvisaste anordningen, att dyrtidstillägg icke beräknades å dessa arvoden, i följd varav desamma borde bestämmas till högre belopp än departementschefen föreslagit, och hade riksdagen då intet att erinra mot de av överstyrelsen ifrågasatta beloppen å respektive 1,400, 1,800 och 2,400 kronor. I samband härmed beslöt riksdagen, att i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna skulle såsom särskild anslagspost upptagas en post till arvoden åt seminarieläkare å 25,000 kronor, vilken post skulle stå till skolöverstyrelsens förfogande att av överstyrelsen fördelas med tillämpning av de utav riksdagen angivna grunderna.

I anslutning till riksdagens sålunda fattade beslut föreskrev Kungl. Maj:t den 22 juni 1920, att arvode till seminarieläkare skulle utgå vid enkelseminarium med 1,400 kronor, vid enkelseminarium med studentkurs med 1,800 kronor och vid dubbelseminarium med 2,400 kronor.

Ovanberörda anslagspost till arvoden åt seminarieläkare har sedermera något ökats (se härom senast punkt 147 av 1927 års åttonde huvudtitel) och utgör för närvarande, såsom nyss erinrats, 29,000 kronor.

Under senare år hava — med hänsyn till indragningen av parallellavdelningar vid vissa seminarier samt till det beslutade nedläggandet av andra seminarier — vissa begränsningar av Kungl. Maj:t vidtagits i fråga om arvodesbeloppens omfattning. Senast har i anslutning härtill genom beslut den 9 september 1932 förordnats, att för läsåret 1932/1933 arvodet till seminarieläkarna skall utgå vid vardera av folkskoleseminarierna i Uppsala och Göteborg med 2,150 kronor, vid vart och ett av folkskoleseminarierna i Linköping, Falun, Lund, Karlstad och Umeå med 1,900 kronor, vid folkskoleseminariet i Luleå med 1,650 kronor och vid ett vart av folkskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona med 1,100 kronor. Hela medelsåtgången för budgetåret 1932/1933 utgör — såsom närmare framgår av statsliggaren för nämnda budgetår, sid. 452 — 22,950 kronor.

Under förutsättning av oförändrade grunder för arvodena kan medelsåtgången, sedan den av riksdagen beslutade seminarieorganisationen fullständigt genomförts, beräknas till 24,200 kronor.

Av flera skäl anser jag mig — ehuru jag ingalunda förbiser, att de åligganden, som åvila seminarieläkarna, äro mera omfattande än läkarnas vid de allmänna läroverken — böra förorda en nedsättning av de grundbelopp, efter vilka de till seminarieläkarna utgående arvodena beräknas.

Såsom av min nyss lämnade redogörelse framgår, togs vid arvodenas

bestämmande vid 1920 års riksdag i beräkning, att dyrtidstillägg ej skulle utgå, i följd varav arvoden höjdes utöver vad departementschefen föreslagit. Arvoden kunna alltså anses beräknade efter 1920 års låga penningvärde. Vidare vill jag erinra, att Kungl. Maj:t för både 1932 och 1933 års riksdagar framlagt förslag om betydande nedsättningar av de arvoden, som utgå till skolläkarna vid de allmänna läroverken (jämför punkt 154 av 1932 års åttonde huvudtitel och punkt 152 av 1933 års åttonde huvudtitel).

I fråga om de grunder, som för framtiden böra gälla för arvodenas beräkning, ävensom beträffande det belopp, med vilket här förevarande anslagspost må böra upptagas för budgetåret 1933/1934, vill jag framhålla följande.

Såsom nyss erinrats, kan under förutsättning av oförändrade grunder beräknas, att medelsåtgången från här förevarande anslagspost, sedan den av 1932 års riksdag beslutade seminarieorganisationen genomförts, bliver 24,200 kronor. Jag anser mig böra förorda, att en sänkning av arvoden med i runt tal 15 procent vidtages, med hänsyn vartill anslagsposten torde böra beräknas till 21,000 kronor.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela de närmare bestämmelser rörande anslagets fördelning, som bliva erforderliga med anledning av vad nu föreslagits.

Den föreslagna sänkningen av anslagsposten till 21,000 kronor torde kunna vidtagas redan från och med budgetåret 1933/1934. De ersättningsbelopp, som under övergångstiden bliva erforderliga för läkarna vid de under avveckling varande seminarierna i Skara, Landskrona och Härnösand, kunna nämligen beräknas uppvägas av de minskningar i ersättningsbeloppen, som vid övriga seminarier böra vidtagas med hänsyn till tillfälligt indragna parallellavdelningar.

Skolöverstyrelsen har, såsom tidigare meddelats, föreslagit, att den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående *anslagsposten: folkskoleseminarierna*, nu 1,640,000 kronor, skulle minskas med 53,000 kronor till 1,587,000 kronor.

I det föregående har jag föreslagit följande avvikelser från skolöverstyrelsens förslag:

1) Avlöningen till trädgårdsläraren Karlemark i Strängnäs, 2,400 kronor, har av skolöverstyrelsen föreslagits skola fortfarande utgå från här förevarande anslag, under det att jag föreslagit, att densamma skulle upptagas under anslaget till statens småskoleseminarier.

2) Genom den av mig förordade nedskärningen av seminariernas omkostnadsstater uppkommer en minskning i förhållande till skolöverstyrelsens förslag med 16,000 kronor.

3) Anslagsposten till arvoden åt seminarieläkare skulle enligt mitt förslag minskas från 29,000 kronor med 8,000 kronor till 21,000 kronor.

Sammanlagt innebära mina nu framlagda förslag en minskning med (2,400 + 16,000 + 8,000) 26,400 kronor. Det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet, 1,587,000 kronor, bör alltså minskas härmed till 1,560,600 kronor eller i avrundat tal 1,560,000 kronor.

Anslagsposten till *stipendier för elever vid folkskoleseminarier* har av skolöverstyrelsen, i enlighet med granskningsnämndens förslag, föreslagits skola nedsättas från 158,000 kronor med 50,000 kronor till 108,000 kronor.

Mitt i det föregående framlagda förslag rörande omfattningen av folkskol-läraryrkesutbildningen under budgetåret 1933/1934 innebär en nyintagning av elever vid seminarierna av 380. Enligt skolöverstyrelsens i det föregående lämnade uppgift kommer antalet vid slutet av vårterminen 1933 utexaminerade att uppgå till 467. Antalet elever vid folkskoleseminarierna under läsåret 1933/1934 kommer alltså att med (467 — 380) 87 understiga antalet under läsåret 1932/1933. Med hänsyn härtill anser jag mig kunna föreslå en ytterligare begränsning av anslagsposten till stipendier med 3,000 kronor eller till 105,000 kronor.

Då skolöverstyrelsens beräkningar i övrigt icke givit mig anledning till erinran, skulle det *gemensamma reservationsanslaget till folkskoleseminarierna* uppföras med (1,560,000 + 105,000) 1,665,000 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till budgetåret 1932/1933 med (1,798,000 — 1,665,000) 133,000 kronor, i förhållande till det av överstyrelsen för budgetåret 1933/1934 beräknade beloppet med (1,695,000 — 1,665,000) 30,000 kronor samt i förhållande till det av mig under punkt 171 av 1933 års åttonde huvudtitel beräknade beloppet med (1,688,000 — 1,665,000) 23,000 kronor.

Anslaget till studentkurser och parallellavdelningar torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra upptagas med ett belopp av 52,000 kronor.

I anslutning till vad nu anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att tjänstgöring vid statens småskoleseminarier i Skara, Landskrona och Härnösand må för övningslärare vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i nämnda städer i avseende å beräkning av pensionsunderlag m. m. räknas lika med tjänstgöring vid folkskoleseminarium;

dels minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Folkskoleseminarierna,

nu	kronor 1,640,000,
med	» 80,000
till	» 1,560,000;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 163.

dels besluta, att den i nämnda reservationsanslag ingående särskilda posten till arvoden åt seminarieläkare,

nu	kronor 29,000,
skall minskas med	» 8,000
till	» 21,000;

dels minska den i det ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående anslagsposten: Stipendier för elever vid folkskoleseminarier,

nu	kronor 158,000,
med	» 53,000
till	» 105,000;

dels minska det gemensamma *ordinarie* reservationsanslaget till folkskoleseminarierna,

nu	kronor 1,798,000,
med	» 133,000,
till	» 1,665,000;

dels ock till anordnande av studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av	kronor 52,000.
--------------	----------------

II. Småskoleseminarierna.

Under punkt 175 av 1933 års åttonde huvudtitel föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vardas riksdagen förelagd, beräkna *dels* en ökning av det ordinarie förslagsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 169,000 kronor, med 57,000 kronor till 226,000 kronor; *dels* ett uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier å 240,000 kronor, *dels* en ökning av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 15,375 kronor, med 21,985 kronor till 37,360 kronor, *dels* ett uppförande i riksstaten under rubriken: ålderstillägg åt lärare vid småskoleseminarier ett ordinarie förslagsanslag å 30,000 kronor, *dels* till hyresersättning åt rektorerna vid vissa småskoleseminarier för budgetåret 1933/1934 ett extra anslag av 4,000 kronor, *dels ock* till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m. för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 195,000 kronor.

Sedan utredningen i dessa frågor numera slutförts, anhåller jag att ånyo få anmäla desamma för Kungl. Maj:t.

Efter vidlyftiga utredningar rörande statens övertagande av de utav landstingen och stad, som icke deltagar i landsting, inrättade småskoleseminarierna, beträffande vilka utredningar jag tillåter mig hänvisa till proposition nr 212 till 1931 års riksdag, framlade Kungl. Maj:t i nämnda proposition förslag om småskolläroverutbildningens övertagande av staten till den omfattning, som av den verkställda utredningen och sakens läge i övrigt syntes påkallad. I skrivelse den 12 maj 1931, nr 199, anmälde riksdagen sin principanslutning till nämnda förslag.

I anslutning till nämnda principbeslut framlades härefter i proposition nr 143 för 1932 års riksdag, vartill jag här likaledes torde få hänvisa, förslag angående, bland annat, omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.

I skrivelse den 14 juni 1932, nr 353, anmälde härefter riksdagen, jämte annat, att riksdagen beträffande organisationen av statens småskoleseminarier beslutat följande att, med iakttagande av vad riksdagen i nämnda skrivelse anfört, successivt träda i tillämpning enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela:

Småskoleseminarierna skola vara till antalet åtta, därav fyra dubbelseminarier, förlagda till de nuvarande folkskoleseminarierna i Härnösand, Strängnäs, Skara och Landskrona, samt fyra enkelseminarier, förlagda till Haparanda och Lycksele samt till de nuvarande landstingsseminarierna i Falun och Linköping. Varje dubbelseminarium skall omfatta två tvååriga linjer.

Enkelseminarierna skola omfatta, seminarierna i Haparanda och Lycksele vardera en treårig linje samt seminarierna i Falun och Linköping vardera en tvåårig linje.

Riksdagen anförde därvid bland annat följande:

Upprättandet av de dubbla småskoleseminarierna i Härnösand, Skara och Landskrona borde taga sin början först från och med hösten 1933, då likväl endast en klassavdelning av småskoleseminariet kunde intagas på varje plats. Först med höstterminen 1934 kunde dessa seminarier träda i verksamhet som dubbelseminarier. Dubbelseminariet i Strängnäs borde träda i verksamhet från och med hösten 1933. Indragningen av de nuvarande statliga seminarierna i Murjek och Hagaström syntes böra successivt påbörjas från och med läsåret 1932/1933 genom att inga elever därstädes intoges i första klassen hösten 1932.

I skrivelse den 27 juni 1932 gjorde härefter skolöverstyrelsen framställning i fråga om intagning av elever vid småskoleseminarierna under läsåret 1932/1933 och anförde därvid:

Överstyrelsen hade hos styrelserna för landstingsseminarierna inhämtat, att endast styrelsen för seminariet i Kristinehamn med hänsyn till seminariefrågans läge i det hela ansett sig böra besluta, att intagning av ny klassavdelning icke skulle äga rum hösten 1932. Vid övriga seminarier vore man oförhindrad att intaga ny första klass, om medgivande därtill skulle lämnas. Det syntes överstyrelsen självfallet, att intagning av nya elever i år borde äga rum vid statens seminarier i Haparanda och Lycksele. Likaså ville överstyrelsen förorda, att så komme att ske även vid de landstingsseminarier, som enligt riksdagens beslut från läsåret 1933/1934 komme att antingen övertagas av staten, sålunda seminarierna i Linköping och Falun, eller ock omedelbart komme att efterträdas av nya statsseminarier, nämligen seminarierna i Skara och Härnösand. Likaså borde en ny första klass hösten 1932 intagas i landstingsseminariet i Lund, som på grund av behovet av lärarkrafter i rikets sydligaste delar borde fortsätta sin verksamhet något längre än till år 1933. Vad övriga landstingsseminarier beträffade funne överstyrelsen, med hänsyn till angelägenheten av att den av riksdagen beslutade organisationen måtte träda i stället för den nuvarande snarast möjligt, önskligt, att någon ny första klass icke komme att intagas vid dessa. Detta gällde alltså seminarierna i Kalmar, Göteborg, Växjö, Halmstad, Kristinehamn och Östersund samt betydde, att seminarierna i Kalmar och Göteborg, vid vilka icke funnes någon andra klass, definitivt avslutat sin verksamhet med vårterminen 1932, och att seminarierna i Växjö, Halmstad, Kristinehamn och Östersund, som alla hade en andra klass, komme att nedläggas med vårterminen 1933. Vad slutligen beträffade antalet elever, som lämpligen borde intagas i seminariernas första klasser, ansåge överstyrelsen detsamma böra med hänsyn till det stora antal arbetslösa småskollärarinnor, som för närvarande funnes, böra begränsas till 12.

Genom beslut den 15 juli 1932 föreskrev Kungl. Maj:t — med bifall till vad skolöverstyrelsen sålunda föreslagit — att elever i första klassen finge för läsåret 1932/1933 intagas allenast vid småskoleseminarierna i Haparanda, Lycksele, Linköping, Lund, Skara, Falun och Härnösand samt att för nämnda

läsår såväl första som andra klassen vid småskoleseminarierna icke finge på grund av nyintagning omfatta mer än 12 elever.

I skrivelse den 29 november 1932 har nu skolöverstyrelsen framlagt utredning och förslag rörande anslag till småskoleseminarierna för budgetåret 1933/1934 och i samband härmed till behandling upptagit åtskilliga frågor, som sammanhånga med den av 1932 års riksdag beslutade omorganisationen.

Överstyrelsen har därvid till en början behandlat *statens småskoleseminarier* och härvid anfört bland annat:

På förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen för budgetåret 1932/1933 bestämt det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier till ett belopp av 169,000 kronor.

De seminarier, som hittills fått sitt medelsbehov tillgodosett ur detta anslag, hava varit seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele.

Seminarier i Murjek står under indragning och fortsätter under budgetåret 1933/1934 verksamheten med en klassavdelning. Även det på extra stat stående statsseminariet i Hagaström kommer att nedlägga sin verksamhet, nämligen vid slutet av läsåret 1932/1933. Samtliga nu i gång varande landstingsseminarier (till antalet 9) avsluta likaledes sin verksamhet med utgången av läsåret 1932/1933 med undantag för seminariet i Lund, som skulle komma att fortsätta med en andra klass även under budgetåret 1933/1934. Dock skola under sagda år utgifterna för detta seminarium helt utgå av statsmedel.

Av det anförda framgår, att ur anslaget till statens småskoleseminarier skola för budgetåret 1933/1934 bestridas utgifterna icke blott för de hittillsvarande seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele utan även för de nya statsseminarierna i Strängnäs, Linköping, Landskrona, Skara, Falun och Härnösand ävensom för landstingsseminariet i Lund. Det särskilda anslaget till seminariet i Hagaström utgår ur riksstaten.

Hittills har det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier innefattat medel, förutom till lärarnas grundlöner och andra till seminariernas omkostnadsstater hörande utgifter, även till ålderstillägg åt lärarna samt till elevstipendier. Överstyrelsen finner det lämpligast att anslaget hädanefter uppdelas i tre särskilda anslag, sålunda ett för själva huvudanslaget, ett för stipendier åt eleverna och ett för ålderstillägg åt lärarna, vartill måste komma ett nytt anslag till hyresersättning till rektorerna.

Innan överstyrelsen ingår på beräkning av medelsbehovet under den punkt, varom nu är fråga, vill överstyrelsen beröra vissa synpunkter av mera allmän natur beträffande grunderna för denna beräkning. Därvid framträder i första rummet den hänsyn, som måste tagas till det nära samarbete, som under de närmaste åren måste äga rum mellan folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand och de småskoleseminarier å samma orter, vilka från och med budgetåret 1933/1934 skola erhålla lokaler i nämnda folkskoleseminariers byggnader.

Med hänsyn till den gemensamhet, som under övergångsåren skulle i vissa avseenden äga rum mellan småskole- och folkskoleseminarierna — en gemensamhet som skulle avse icke blott seminariehuset med därtill hörande uppvärming och renhållning m. m. utan även särskilda institutioner, ma-

teriel och bibliotek, lärare och vaktbetjäning — har överstyrelsen funnit det lämpligast, att de båda seminarierna, så länge detta förhållande varar, också stå under samma ledning. Detta syfte kan vinnas därigenom att folkskoleseminariets rektor kommer att bestrida rektorsgöromålen även vid småskoleseminariet. Med en sådan anordning besparas — under förutsättning att någon särskild ersättning ej behöver utgå till folkskoleseminariets rektor för rektoratet vid småskoleseminariet ävensom att lärartjänsterna i övrigt äro besatta med kvinnliga innehavare — dels skillnaden mellan en kvinnlig ämneslärare avlöning och den för manlig rektor bestämda lönen, sålunda, under förutsättning att båda vore i högsta lönegraden, 1,900 kronor, dels ock hyresersättning till rektor, beräknad till 2,000 kronor för år. För tre seminarier skulle detta betyda en besparing av 11,700 kronor.

Vad i övrigt angår gemensamma lärare för folkskole- och småskoleseminariet, skulle detta huvudsakligen gälla lärare i särskilda övningsämnen. Vid folkskoleseminariet anställd ordinarie övningslärare kan sålunda, i den mån tjänstgöringstimmarna på grund av seminariets avveckling minskas, taga igen dessa timmar genom tjänstgöring i ämnet vid småskoleseminariet. Uteslutet är givetvis icke heller att även någon eller några av folkskoleseminariets övriga lärare anlitas såsom timlärare i läsämne vid småskoleseminariet, i den mån så kan befinnas lämplig. Därigenom besparas i stor utsträckning timlärararvodet vid småskoleseminariet under de två första åren.

I detta sammanhang vill överstyrelsen något närmare beröra frågan om ordnandet av undervisningen i övningsämnena vid statens småskoleseminarier. Vid folkskoleseminarierna m. fl. statliga läroanstalter äro övningslärarna upptagna på ordinarie stat med bestämd årlön och lönetursrätt för åtnjutande av ålderstillägg, dock att såsom förutsättning härför är stadgad en viss minimitjänstgöring för vecka, olika för olika grupper av övningslärare. Vad småskoleseminarierna beträffar har undervisningen i övningsämne hittills bestritts av timlärare, vadan också de nu gällande avlöningsförfattningarna för såväl statens (nr 542/1920) som landstingens seminarier (nr 890/1919) upptaga allenast avlöning per veckotimme för ämnena teckning, musik, gymnastik, kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. Ett undantag i nu nämnda hänseende utgör undervisningen i hushållsgöromål i Murjek och Lycksele, där på grund av särskilda förhållanden (elevhem) skolkökslärarinnebefattningarna äro uppförda på ordinarie stat. I ingen av de nu nämnda avlöningsförfattningarna har upptagits avlöning åt lärare i ämnet trädgårdsskötsel. Det är alltså behöfligt att denna avlöningsfråga med det snaraste bliver ordnad.

Med hänsyn till det nu anförda har i de förslag till lönestater för statens småskoleseminarier, som finnas angivna i propositionen nr 143 till 1932 års riksdag (sid. 104—105) räknats med endast timlärare i övningsämnena. Det är emellertid uppenbart, att särskilt vid de blivande dubbelseminarierna, men även vid enkelseminarier av treklassig och tvåklassig typ, antalet övningslärartimmar kommer att i vissa fall bliva så stort, att det kan motivera inrättandet av ordinarie övningslärartjänster. Överstyrelsen finner sig därför böra längre fram upptaga frågan om ordinarie lärartjänster i övningsämnena vid småskoleseminarier till närmare övervägande och eventuellt därom göra framställning.

För budgetåret 1933/1934 räknar överstyrelsen såsom hittills med endast timlärare i övningsämnena, dock med ett undantag. Sedan Östergötlands läns landsting för en tjänst i husligt arbete (hushållsgöromål och kvinnlig

slöjd) vid landstingets småskoleseminarium i Linköping beslutat sådan reglering, som oförmåles i § 5 av reglementet för statens pensionsanstalt, godkände överstyrelsen denna reglering den 4 maj 1928. Tjänsten skulle tillsättas i den ordning, som i den för landstingsseminarierna gällande stadgan finnes föreskriven beträffande ordinarie lärare vid dylikt seminarium. Befattningshavares tjänstgöringsskyldighet bestämdes i regleringen att omfatta det enligt seminariestadgan för seminariearbetet bestämda veckoantalet samt 20 timmar i veckan. Minimiavlöningen skulle utgöra för ordinarie befattningshavare 1,800 kronor såsom grundlön samt tre ålderstillägg, vart och ett å 240 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring samt för vikarierande befattningshavare 1,800 kronor. Till ordinarie innehavare av den sålunda reglerade tjänsten, vilken är förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, utsåg seminariets styrelse samma år den förutvarande timplärlarinnan i ämnena hushållsgöromål och slöjd, Gertrud Fridén, vilken ännu tjänstgör å befattningen. Därest seminariet komme att nedläggas eller nu ifrågavarande befattning eljest bleve överflödigt, skulle alltså den ordinarie tjänstinnehavaren uppföras på landstingets indragningsstat. Då nu emellertid behovet av lärare i nämnda ämnen blir detsamma efter seminariets övertagande av staten, vill överstyrelsen föreslå, att befattningen upptages såsom ordinarie på seminariets stat. Detta synes böra ske i den formen, att tjänsten föres på särskild övergångsstat, och att avlöningen tillsvidare utgår med den i regleringen bestämda lönen. Därav bör följa, att lärarinnan Fridén även kommer att bibehållas vid den pensionsrätt i statens pensionsanstalt, som genom sagda reglering av tjänsten tillerkänts henne. Då grundlönen, 1,800 kronor, utgör summan av det lagstadgade arvodet för timplärare i ifrågavarande ämnen med en tjänstgöring av 20 veckotimmar, kommer befattningens uppförande såsom ordinarie på övergångsstat icke att medföra någon annan merkostnad än ålderstilläggen. För budgetåret 1933/1934 kommer denna kostnad att betyda endast ett halvt ålderstillägg eller 120 kronor, enär lärarinnan Fridén på grund av tjänsteregleringen är berättigad till ett första ålderstillägg till lönen från den 1 januari 1934. Överstyrelsen har tagit hänsyn härtill vid beräkningen av anslaget till ålderstillägg åt lärare vid småskoleseminarier.

Vidare finner sig överstyrelsen böra upptaga ett annat spörsmål, som i viss mån sammanhänger med frågan om särskilda lärare i övningsämnen vid statens småskoleseminarier. Det gäller trädgårdarna och trädgårdsskötseln vid statens blivande småskoleseminarier i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand. Vid de nuvarande folkskoleseminarierna i nämnda städer finnas betydande trädgårdsanläggningar, vilka i främsta rummet tillgodose undervisningsbehov, nämligen trädgårdsskötsel för seminariets och övningskolans elever ävensom seminarieelevernas praktiska undervisningsövningar i ämnet. Trädgårdens vård och skötsel utövas i första hand av en vid seminariet anställd lärare i trädgårdsskötsel med erforderligt biträde. Läraren i trädgårdsskötsel åtnjuter särskild avlöning å seminariets avlöningsstat, men utgifterna för trädgården i övrigt bekostas med dels inkomster av från trädgården försålda produkter, dels särskilt statsanslag, nämligen den i seminariets omkostnadsstat ingående posten: Trädgårdens underhåll och skötsel. I denna post ingår trädgårdsbiträdets avlöning. Behov av undervisning i trädgårdsskötsel som ovan sagts, om än i något inskränkta omfattning, kommer att förefinnas även vid de småskoleseminarier, alla dubbelseminarier, vilka komma att efterträda de nuvarande folkskoleseminarierna å ifråga-

varande orter. Överstyrelsen förutsätter därför, att dessa trädgårdar komma att såsom småskoleseminariernas tillhörighet skötas och finansieras efter i huvudsak samma grunder som hittills.

För budgetåret 1933/1934 är emellertid frågan om seminarieträdgårdarnas uppförande på småskoleseminariernas stat aktuell endast i ett fall, nämligen beträffande seminariet i Strängnäs. I Landskrona, Skara och Härnösand komma givetvis trädgårdarna och trädgårdsskötseln att i både budgetärt och pedagogiskt hänseende sammanhöra med folkskoleseminarierna därstädes, så länge dessa seminarier äro i verksamhet. Vad Strängnäs beträffar har medelsbehovet för trädgårdens underhåll och skötsel (inklusive avlöning till trädgårdsbiträde) varit för budgetåret 1932/1933 beräknat till allenast 2,000 kronor, detta beroende på att seminarieverksamheten och därmed även undervisningen i trädgårdsskötsel under detta år helt legat nere (proposition nr 143/1932, sid. 269). För budgetåret 1933/1934 räknar överstyrelsen med det förut anvisade beloppet, nämligen 3,200 kronor.

Under nu angivna förhållanden, och då ämnet trädgårdsskötsel hittills varit och fortfarande bör vara upptaget såsom ett ämne vid småskoleseminarierna, är det tydligt, att vid småskoleseminariet i Strängnäs redan under budgetåret 1933/1934 bör vara anställd en trädgårdslärare, och att förutsättning finnes för en ordinarie trädgårdslärartjänst.

Vilka småskoleseminarier, som under läsåret 1933/1934 skulle vara i verksamhet, ävensom klassavdelningarna i dessa framgår av följande översikt.

Seminarier	Seminarieavdelningar		Övnings- skolavdelningar
	antal	klasser	
Blivande dubbelseminarier			
Strängnäs	2	I, I	2
Landskrona	1	I	1
Skara	1	II	2
Härnösand	1	II	1
Enkelseminarier			
Treklassiga			
Haparanda	3	I, II, III	3
Lycksele	3	I, II, III	2
Tvåklassiga			
Linköping	2	I, II	2
Falun	2	I, II	2
Seminarier under indragning			
Murjek	1	III	2
Lund	1	II	2

Beträffande nu angivna plan vill överstyrelsen anföra följande. Såsom framgår av riksdagens skrivelse nr 353/1932 har riksdagen räknat med att dubbelseminariet i Strängnäs träder i verksamhet från och med hösten 1933,

då tvenne avdelningar, båda första klass, sålunda där intagas. Vidare har framhållits, att upprättandet av de föreslagna dubbla småskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand borde taga sin början från och med hösten 1933, dock att de först från och med hösten 1934 kunde träda i verksamhet såsom dubbelseminarier, och att sålunda hösten 1933 endast en klassavdelning kunde intagas på varje plats. Detta kommer enligt den framlagda planen att ske därigenom att vid seminariet i Landskrona intages en första klass och att till seminarierna i Skara och Härnösand överflyttas den andra klass, som under läsåret 1932/1933 utgör första klassen vid landstingsseminarierna å samma ort. Att vid de båda sistnämnda seminarierna redan hösten 1933 intaga ytterligare en första klass möter vissa lokala och administrativa svårigheter, med hänsyn till att avvecklingen av därvarande folkskoleseminarier icke hunnit längre, än att två seminarie- och tre övningsskolklasser ännu finnas kvar vid vart och ett av dessa seminarier under läsåret 1933/1934. Det är heller icke önskvärt att dylik nyintagning äger rum med hänsyn till nödvändigheten av att ännu under något övergångsår begränsa småskollärrinneexaminationen.

På grund av olika omständigheter, särskilt den beslutade centraliseringen av folkskoleväsendet synes minskningen av antalet småskollärrinnebefattningar bliva betydligt större än som förut beräknats. Enligt folkskolinpektörernas uppgifter har exempelvis redan antalet småskollärrinnebefattningar från år 1931 till 1932 minskats med 176 och förväntas under läsåren 1932/1934 komma att minskas med ytterligare 232.

Vad därefter beträffar medelsbehovet för småskoleseminarierna under budgetåret 1933/1934, beräknat i anslutning till nu anförda organisationsplan, framgår detta närmare av nedanstående sammanställning, upptagande för varje seminarium de beräknade utgifterna å dels avlönings- och dels omkostnadsstaterna. Beräkningen av kostnaderna grundar sig dels på från rektorerna vid de nuvarande seminarierna inhämtade uppgifter, dels ock på beräkningar, som i propositionen nr 143/1932 redan legat till grund för riksdagens beslut i seminariefrågan. Vid beräkningarna har givetvis hänsyn tagits till vad överstyrelsen här ovan i skilda hänseenden anfört, sär-

Seminarier	Avlöningsstat	Omkostnadsstat	Summa
Strängnäs	22,620	15,700	38,320
Landskrona	8,260	2,200	10,460
Skara	11,825	2,400	14,225
Härnösand	9,010	2,850	11,860
Haparanda	25,920	9,050	34,970
Lycksele	30,460	11,820	42,280
Linköping	21,610	10,950	32,560
Falun	19,075	10,320	29,395
Murjek	18,630	7,200	25,830
Lund	23,445	7,250	30,695
Summa	190,855	79,740	270,595

skilt då beträffande seminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand den gemensamhet med därvarande folkskoleseminarier i fråga om lokaler, lärare och betjäning m. m., som kommer att äga rum, en gemensamhet som under de båda närmaste övergångsåren bidrager att minska medelsbehovet för småskoleseminarierna.

I fråga om de gjorda beräkningarna och resultatet av dessa vill överstyrelsen framhålla följande. Att de beräknade utgifterna å omkostnadsstaterna för seminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand blivit så låga, beror därpå, att de största posterna, nämligen uppvärmning och belysning, betjäning och renhållning m. m. komma att för budgetåret 1933/1934 upptagas på vederbörande folkskoleseminariums stat. I medelsbehovet för seminariet i Strängnäs har upptagits — förutom, såsom förut sagts, anslag till trädgårdens underhåll och skötsel — hyra för gymnastiklokal till ett belopp av 900 kronor. I läraravlönningarna vid landstingsseminariet i Lund — det gäller seminariets sista verksamhetsår — hava inräknats även tillfällig löneförbättring samt hyresersättning åt rektor. Beträffande seminariet i Murjek, som likaledes avslutar sin verksamhet med läsåret 1933/1934, har räknats med att lärarkrafterna kunna ytterligare minskas, denna gång med en extra ordinarie lärarinna. I vissa fall möter det svårighet att redan nu fullt exakt kunna bedöma behovet av lärare med full tjänstgöring. Det kan sålunda hända, att man t. ex. vid seminariet i Lund och möjligen även på något annat ställe kommer att kunna reda sig med en lärarinna mindre, än vad överstyrelsen nu räknat med. Detta spelar emellertid ingen roll från besparingssynpunkt, enär de lärare, som icke erhålla tjänstgöring, i stället måste uppföras på eller kvarstanna å indragningsstat och sålunda erhålla avlöning från anslaget härför.

Såsom av ovanstående tabell framgår, har medelsbehovet i det hela för nu ifrågavarande ändamål beräknats till 270,595 kronor. Emellertid bör detta belopp minskas med ett belopp av 5,142 kronor, utgörande påräknelig inkomst vid seminarierna i Murjek och Lycksele av hyresavgifter m. m., som elever och lärare jämlikt föreskrifter den 11 september 1925 hava att erlägga (i Murjek 880 kronor och i Lycksele 4,262 kronor). Sålunda återstår ett anslagsbehov av 265,453 kronor.

Det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier (Haparanda, Murjek och Lycksele) för budgetåret 1932/1933 är bestämt till ett belopp av 169,000 kronor. Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning fanns vid slutet av budgetåret 1931/1932 en reservation på anslaget med ett belopp av 38,508 kronor. De tillgängliga medlen för budgetåret 1932/1933 utgöra alltså sammanlagt 207,508 kronor. Med hänsyn till de av Kungl. Maj:t den 19 augusti 1932 fastställda staterna för statens småskoleseminarier i Haparanda, Murjek och Lycksele ävensom till stipendiebehovet vid dessa seminarier kunna utgifterna från anslaget för sistnämnda budgetår beräknas komma att uppgå till 153,060 kronor. Vid slutet av budgetåret kan sålunda väntas ett överskott i det hela av 54,448 kronor. Av denna reservation torde 40,000 kronor kunna tagas i anspråk för budgetåret 1933/1934. En del av medlen kunna beräknas efter bestämmande av Kungl. Maj:t utgå för extra utgifter, som ej kunnat upptagas i staterna. Sålunda har Kungl. Maj:t under en följd av år anvisat medel för anordnande under sommarferien av undervisning i hushållsgöromål vid seminariet i Haparanda (3,000 kronor). Framställningar kunna väntas från rektorerna angående

anslag till bad åt eleverna m. m. Med överstyrelsens beräkning skulle alltså för budgetåret 1933/1934 i anslagsväg erfordras ett belopp av 225,453 kronor eller i avrundat tal 226,000 kronor.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 öka det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 169,000 kronor, med 57,000 kronor till 226,000 kronor.

Såsom jag redan meddelat å sid. 17 i det föregående, har undervisningsrådet S. Nylund icke anslutit sig till överstyrelsens i här förevarande skrivelse framlagda förslag, att rektorsbefattningarna vid de nya småskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand under de närmaste åren skulle bestridas av rektorerna vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i nämnda städer, utan i stället ansett, att rektorsbefattningarna borde tillsättas redan från början även vid nämnda småskoleseminarier.

Statskontoret har den 8 februari 1933 avgivit utlåtande med anledning av vad skolöverstyrelsen i sin här förevarande framställning anfört rörande uppförande å övergångsstat för småskoleseminariet i Linköping av förutvarande timlärarinnan Gertrud Fridén och därvid anfört:

Därest Fridén icke skulle erhålla annan ordinarie anställning, lär hon efter nedläggande av landstingsseminariet i Linköping vara berättigad att bibehållas vid henne tillförsäkrade avlöningsförmåner såsom ordinarie lärarinna vid nämnda seminarium. Staten torde dock icke vara skyldig att i så fall bidra till hennes avlöning å indragningsstat, utan skulle hela kostnaden härför drabba landstinget. Skulle hon däremot erhålla annan ordinarie anställning, torde landstinget bliva löst från alla förpliktelser gent emot henne.

Under förutsättning att Fridéns tjänstgöring vid statens småskoleseminarium i Linköping uppginge till minst 20 veckotimmar, skulle ett bifall till skolöverstyrelsens förevarande förslag endast medföra en merkostnad för statsverket, motsvarande henne tillkommande ålderstillägg jämte därå belöpande dyrtidstillägg. På grund av denna jämförelsevis obetydliga kostnadsökning för statsverket och med hänsyn till de fördelar, som den föreslagna anordningen skulle medföra, anser sig statskontoret böra tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Härefter har överstyrelsen till behandling upptagit frågan om anslag till *stipendier åt elever vid småskoleseminarier*.

De medel, som åtgått till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, hava hittills varit fördelade på två anslag. Medelsbehovet för detta ändamål har beträffande småskoleseminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele tillgodosetts ur det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier. Stipendier åt elever vid landstingsseminarierna hava utgått ur ett särskilt härför i riksstaten uppfört ordinarie reservationsanslag. Då från och med budgetåret 1933/1934 staten skall övertaga småskolläro-utbildningen i det hela, synes det överstyrelsen lämpligast, att för stipendieändamål upptages ett gemensamt anslag med titeln stipendier åt elever vid småskoleseminarier».

Det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nämligen seminarier upprättade av landsting eller stad, som ej i landsting deltaga, bestämdes av 1932 års riksdag för budgetåret 1932/1933 till ett belopp av 15,375 kronor. Det verkliga anslagsbehovet enligt överstyrelsens av riksdagen godkända beräkningar utgjorde 36,500 kronor, vilket emellertid i enlighet med förslag av statens organisationsnämnd nedsattes med 25 procent till 27,375 kronor, vilket belopp motsvarar summan av ovannämnda av riksdagen anvisade 15,375 kronor och en från föregående budgetår å anslaget beräknad kvarstående reservation av 12,000 kronor.

Elevstipendierna vid seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele ha hittills utgått i enlighet med grunder, som av Kungl. Maj:t fastställts genom brev till statskontoret den 17 april 1925 angående nya bestämmelser rörande elevstipendier vid statens småskoleseminarier. Enligt dessa bestämmelser utgå stipendier till varje elev med 400 kronor för läsår. För budgetåret 1932/1933 kan med hänsyn till elevantalet det totala stipendiebeloppet till elever vid nämnda tre seminarier beräknas till 42,400 kronor.

Vad beträffar beräkningen av det anslag, som för ändamålet blir erforderligt för budgetåret 1933/1934, får överstyrelsen anföra följande. Överstyrelsen vill först något uppehålla sig vid grunderna för utgående av stipendier till eleverna vid de treklassiga statsseminarierna i Norrbotten jämlikt ovannämnda brev. Vid utdelandet av dessa stipendier tillämpas icke behovsprincipen, utan praktiskt taget varje elev äger att uppbära 400 kronor för år eller 200 kronor för termin. Dock skall stipendiat förbinda sig att efter examens avläggande under minst lika lång tid, som stipendium åtnjutits, stå till förfogande för tjänstgöring i främsta rummet: stipendiat vid seminariet i Haparanda i skoldistrikt med finsktalande befolkning inom Luleå stift, stipendiat vid seminariet i Murjek inom Norrbottens läns lappmarker samt stipendiat vid seminariet i Lycksele inom Västerbottens läns lappmarker. Därest här ovan angiven tjänstgöring icke påkallas, är stipendiat skyldig att under motsvarande tid tjänstgöra inom stiftets landsbygd i övrigt. Syftet med dessa stipendier och vid desamma fästade villkor framgår närmare av propositionen nr 381/1920. Sammanfattningsvis kan sägas, att denna stipendieordning avser att till lärarinneutbildning locka lämpliga aspiranter från finn- och lappmarkerna, att garantera samma bygders skolor lämpliga lärarkrafter samt att utgöra någon kompensation för dyrbara resor och överhuvudtaget större utbildningskostnader vid de treåriga seminarierna. Utan tvivel hava dessa stipendier fyllt sin uppgift i nu nämnda hänseenden.

Vad beträffar storleken av nu ifrågakommande stipendier får överstyrelsen erinra därom, att eleverna vid seminarierna i Haparanda och Murjek redan år 1875 tillerkändes ett belopp av 200 kronor för år. Sedermera skedde den ändringen, att stipendierna bestämdes till 200 kronor för elev i första och andra klasserna samt till 250 kronor för elev i tredje klassen. År 1917 föreslog domkapitlet i Luleå, att beloppen borde höjas till 300 kronor för elev i första och andra klasserna samt till 400 kronor för elev i tredje klassen. Kungl. Maj:t biträdde sedermera skolöverstyrelsens förslag, att stipendierna borde bestämmas till 400 kronor för år och elev i samtliga klasser, och detta blev också 1920 års riksdags beslut.

Då stipendierna sattes till nu angivna belopp, rådde dyr tid. Sedan dess ha levnadskostnaderna nedgått, och förbättrade kommunikationer möjliggöra billigare resor än tidigare. Överstyrelsen vill därför nu ifrågasätta, att stipendiebeloppen minskas med 25 procent och sålunda utgå med allenast 300

kronor för år eller 150 kronor för termin till stipendieberättigad elev. Härigenom skulle en avsevärd besparing vinnas. Den nu ifrågasatta ändringen bör emellertid enligt överstyrelsens mening icke tillämpas på de elever vid seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele, vilka redan vunnit inträde vid seminariet, medan de tidigare bestämmelserna ännu varit i gällande kraft, utan först på de årsgrupper, som intagas från och med läsåret 1933/1934.

När det från nu angivna utgångspunkter gäller att beräkna anslaget storlek, möter först frågan om antalet elever vid seminarierna under budgetåret 1933/1934. I enlighet med vad som skett de båda senaste åren torde Kungl. Maj:t böra bestämma antalet elever, som skola intagas vid början av höstterminen 1933. Överstyrelsen anser sig nu böra förslagsvis räkna med ett antal av 20 i de första klasser, som då intagas. Överstyrelsen räknar vidare med, att någon ny klassavdelning icke kommer att intagas vid landstingsseminariet i Lund hösten 1933, liksom ej heller vid seminarierna i Skara och Härnösand. Elevantalet i det hela skulle då, frånsett de nuvarande eleverna vid seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele, komma att uppgå till 160. För dessa skulle i enlighet med hittillsvarande beräkningssätt erfordras ett stipendiebelopp av 20,640 kronor. Om detta belopp i enlighet med vad som skedde genom beslut av 1932 års riksdag minskas med 25 procent, återstå 15,480 kronor.

Med hänsyn därtill, att överstyrelsen i anslutning till av statens granskningsnämnd gjort yrkande funnit sig böra vid beräkning av anslaget till stipendier åt elever vid folkskoleseminarier för budgetåret 1933/1934 föreslå en stark minskning i detta anslag (nämligen från nu utgående 158,000 kronor med 50,000 kronor till 108,000 kronor), anser sig överstyrelsen nu böra föreslå en motsvarande minskning även i stipendiemedlen till småskoleseminarierna. Med hänsyn till det beräknade elevantalet vid folk- och småskoleseminarier under läsåret 1933/1934 skulle ett belopp av 108,000 kronor för folkskoleseminarierna svara mot ett behov av allenast 11,360 kronor vid småskoleseminarierna. Härtill skola läggas för seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele 60 stipendier å 400 kronor och 40 stipendier å 300 kronor, eller 36,000 kronor, vadan det erforderliga stipendiebeloppet i sin helhet kommer att uppgå till 47,360 kronor.

Såsom förut är sagt, har riksdagen för budgetåret 1932/1933 anvisat ett belopp av 15,375 kronor. Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning kvarstod vid början av sagda budgetår en reservation av 14,300 kronor (mot av överstyrelsen beräknade 12,000 kronor). Hela det disponibla beloppet uppgår sålunda till 29,675 kronor. Av detta belopp komma emellertid, såvitt nu kan bedömas, att åtgå endast 19,000 kronor. Det kan sålunda beräknas ett överskott av i avrundat tal 10,000 kronor. Därest denna reservation tages i anspråk för sitt ändamål under budgetåret 1933/1934, skulle alltså det erforderliga anslaget böra beräknas till 37,360 kronor.

Det för budgetåret 1932/1933 beviljade anslaget skulle alltså behöva ökas med 21,985 kronor. Denna ökning är emellertid endast skenbar, enär såsom ovan sagts för samma år anvisats — en tidigare reservation inbegripen — ett belopp av 37,375 kronor. Att detta senare belopp nu icke behöves ökas, oaktat till detta anslag nu överföres även stipendiebehovet vid seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele, vilket förut tillgodosetts ur ett annat anslag, beror på dels den befintliga reservationen från föregående år, dels och framför allt på de föreslagna besparingsåtgärderna.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 höja det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier, nu 15,375 kronor, med 21,985 kronor till 37,360 kronor.

Överstyrelsen har, såsom tidigare meddelats, funnit önskvärt att, i likhet med vad fallet är vid folkskoleseminarierna, utgifterna för *ålderstillägg åt lärare vid småskoleseminarier* hädanefter komma att bestridas ur ett särskilt anslag med förslagsanslags natur. Härom anför överstyrelsen:

Det erforderliga anslaget till ålderstillägg vid ettvarvt av nedannämnda seminarier för budgetåret 1933/1934 har beräknats till följande belopp:

Haparanda	kronor	4,100
Murjek	»	3,500
Lycksele	»	4,675
Strängnäs	»	3,800
Linköping	»	3,720
Landskrona	»	1,500
Skara	»	2,700
Falun	»	3,800
Härnösand	»	2,100

Summa kronor 29,895

Till grund för beräkningarna hava beträffande seminarierna i Haparanda, Murjek, Lycksele, Linköping och Falun i huvudsak lagts av rektorerna lämnade uppgifter. Beträffande de övriga seminarierna har beräkningen av lärarbehovet grundats på den i det föregående framlagda organisationsplanen. Vakanta ävensom nya tjänster hava antagits blivit besatta med lärare i tredje eller i vissa fall fjärde lönegraden. Beloppet synes kunna avrundas till 30,000 kronor.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 i riksstaten under rubriken *ålderstillägg åt lärare vid småskoleseminarier* uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 30,000 kronor.

Härefter har överstyrelsen behandlat frågan om *hyresersättning till rektorerna vid vissa småskoleseminarier* och därvid anført bland annat:

På förslag av Kungl. Maj:t har 1932 års riksdag godkänt vissa grunder för avlöningen åt rektorer och övriga lärare vid statens småskoleseminarier från och med budgetåret 1933/1934. Enligt dessa grunder skall rektor åtnjuta, förutom kontant avlöning, bostad eller ersättning härför.

För närvarande erhålla rektorerna vid statens seminarier i Haparanda och Lycksele bostad in natura. Så kommer för framtiden att ske även beträffande rektorerna vid de nya statsseminarierna i Strängnäs, Landskrona och Härnösand. Vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i Landskrona och Härnösand disponeras givetvis bostäderna därstädes av dessa seminariers rektorer intill utgången av läsåret 1934/1935.

Såsom överstyrelsen tidigare anført, har överstyrelsen tänkt sig, att rektorerna vid de under avveckling stående folkskoleseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand skulle under åren 1933/1935 bestrida rektorsgöromå-

len även vid de nyinrättade småskoleseminarierna å nämnda orter, vadan man före utgången av nämnda tid icke skulle behöva räkna med några särskilda rektorer för dessa sistnämnda seminarier.

I enlighet med det nu anförda skulle sålunda under budgetåret 1933/1934 hyresersättning för rektor endast vara erforderlig vid seminarierna i Falun och Linköping. Överstyrelsen räknar med, att rektor vid ett småskoleseminarium bör kunna göra anspråk på en bostad av samma beskaffenhet, som enligt gällande boställsordning (nr 979/1918) tillkommer rektor vid högre folkskola och kommunal mellanskola. Årliga hyresersättningen för en dylik bostad torde förslagsvis böra sättas till 2,000 kronor.

Överstyrelsen hemställer i anslutning härtill, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 till hyresersättning till rektorerna vid vissa småskoleseminarier bevilja ett extra anslag av 4,000 kronor.

Slutligen har överstyrelsen i sin här förevarande skrivelse till behandling upptagit frågan om *bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m.* Överstyrelsen anför bland annat:

Överstyrelsen har i det föregående lämnat en redogörelse för den seminariorganisation, som under budgetåret 1933/1934 skulle genomföras såsom en följd av riksdagens beslut, att staten skall från och med nämnda budgetår övertaga hela småskolläroarbetsutbildningen. Då de av vissa landsting ävensom Göteborgs stad upprättade småskoleseminarierna sålunda — med det undantag, som nedan kommer att närmare beröras — komma att med budgetåret 1932/1933 upphöra, erfordras icke längre det förut i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier. Det samma gäller det nuvarande extra förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring för lärare vid vissa småskoleseminarier. För budgetåret 1932/1933 är det förstnämnda av dessa anslag bestämt till 240,000 kronor och det sistnämnda till 40,000 kronor.

I samband med beslutet om landstingsseminariernas avveckling har riksdagen, i överensstämmelse med vad som tidigare gällt beträffande seminarier, som nödgats nedläggas eller inskränka sin verksamhet, medgivit även för framtiden att, där av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, upprättat seminarium blivit nedlagt, statsbidrag till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, skall utgå till sådan ordinarie lärare, som genom nedläggandet ej längre erfordras. Det synes överstyrelsen med hänsyn härtill lämpligt, att i riksstaten uppföres ett extra förslagsanslag, ur vilket må utgå bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare. Ur ett sådant anslag synas böra bestridas utgifterna för dessa lärare tillkommande såväl grundlön och ålderstillägg som tillfällig löneförbättring. Detta anslag skulle sålunda komma att ersätta de båda ovan nämnda nu i riksstaten upptagna anslagen, nämligen det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier och det extra förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring för lärare vid vissa småskoleseminarier. Vad däremot beträffar dyrtidstillägget åt nu ifrågavarande lärare torde detta av praktiska skäl lämpligen böra utgå ur samma anslag som hittills, ett anslag som är gemensamt för lärarna vid statsunderstödda läroanstalter av skilda slag.

Därest vissa lärare vid statens småskoleseminarier i Murjek och Hagström,

vilka nu hålla på att avveckla sin verksamhet, skulle komma på indragningsstat, finner överstyrelsen lämpligt, att det även i fråga om dessa lärare i förekommande fall får gälla, att det belopp, som motsvarar grundlön och ålderstillägg samt tillfällig löneförbättring, får utgå ur nu ifrågasvarande anslag, men att dyrtidstillägget såsom hittills utbetalas från det för sådant ändamål anvisade särskilda anslaget. Beträffande en av de vid seminariet i Hagaström anställda lärarinnorna har medgivits, att hon vid återgång till ordinarie småskolläraryrke, från vilken hon åtnjutit tjänstledighet, äger att av statsmedel uppbära viss lönefyllnad, motsvarande skillnaden mellan den frånträdda högre och den tillträdda lägre lönen. Hänsyn härtill har tagits vid utförandet av nedanstående beräkningar. Seminariet i Murjek, som helt nedlägges först vid slutet av vårterminen 1934, inverkar icke på nu ifrågasvarande beräkningar för budgetåret 1933/1934.

Såsom av det anförda framgår, har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t funnit billighetsskäl tala för att vid omorganisationen av småskoleseminarierna även vissa lärare å extra stat finge, i stället för att seminariets nedläggande mista anställningen och levebrödet, bliva likställda med ordinarie lärare vid landstingsseminarium i så måtto, att de kunde få förflyttas till ordinarie lärartjänst vid något statens småskoleseminarium eller, om förhållandena icke medgäve detta, få åtnjuta avlöning å indragningsstat. Detta gällde två lärarinnor vid småskoleseminariet i Hagaström. På grund av framställningar hos överstyrelsen har nu fråga uppkommit, att liknande förmåner måtte beredas tre vid landstingsseminarier anställda lärarinnor, vilka vid seminariets nedläggande visserligen icke haft ordinarie anställning men likväl på grund av särskilda förhållanden kunna göra anspråk på att, i likhet med vad som skett i fråga om nyssnämnda seminarielärarinnor i Hagaström, bliva tillförsäkrade kompensation för mistad befattningsrummet genom att erhålla annan tjänst.

Det gäller *dels* lärarinnan vid småskoleseminariet i Skara fru Ebba Åkerström, född Bruce, som är formellt extra ordinarie innehavare av sin tjänst men hela tiden av landstinget i lönehänseende likställt med ordinarie lärarinna och som har bakom sig en 15-årig väl vitsordad tjänstgöring vid det seminarium, som nu skall övertagas av staten, *dels* rektorn vid det vid slutet av vårterminen 1932 nedlagda småskoleseminariet i Kalmar Lois Ehrnström, som uppehållit en ämneslärarinnetjänst vid nämnda seminarium på extra ordinarie stat sedan år 1922 och som från den 1 juli 1930 innehaft förordnande som seminariets rektor, *dels ock* nuvarande rektorn vid landstingsseminariet i Växjö Anna Edmar, vilken har bakom sig en mer än 20-årig lärarinneverksamhet.

Vid eventuellt uppförande på övergångsstat, intill dess ordinarie befattning kunde stå till buds, borde givetvis inga andra belopp ifrågakomma för de tre nu nämnda seminarielärarinnorna än den avlöning för extra ordinarie lärarinna, som tillkom dem vid seminariernas nedläggande.

Det enda landstingsseminarium, vars verksamhet uppehålls efter budgetåret 1932/1933, är det i Lund. I enlighet med medgivande den 15 juli 1932 har vid nämnda seminarium ny klassavdelning intagits vid höstterminens början 1932, vadan seminariet kan avsluta sin verksamhet tidigast med utgången av läsåret 1933/1934. Det är överstyrelsens mening, att ytterligare någon ny klass icke bör intagas i Lund. För sistnämnda år skulle staten övertaga alla kostnader för småskolläraryrket. Det synes då lämpligt, att utgifterna för seminarieverksamheten i Lund, däri inbegripen

även tillfällig löneförbättring åt lärarna, under den övergångstid, då denna verksamhet uppehålls, bestridas ur det nu ifrågasatta extra förslagsanslaget.

När det gäller att beräkna storleken av det anslag, som för nu ifrågavarande ändamål finnes erforderligt för budgetåret 1933/1934, föreligger i sådant avseende följande material.

Att börja med lämnas här en översikt över nedlagda seminarier samt för varje seminarium summan av dels lönen dels tillfällig löneförbättring för lärarna med hänsyn till löneställningen för envar av dessa, då seminariet nedlades eller vid slutet av vårterminen 1933 kommer att nedläggas. I tabellen hava icke upptagits landstingsseminarierna i Linköping och Falun, enär det förutsättes, att den ordinarie lärarpersonalen vid dessa seminarier kommer att överflyttas till det statsseminarium, som kommer att upprättas i stället för landstingsseminariet på dessa orter. Däremot har räknats med möjligheten att två lärarinnor vid landstingsseminariet i Härnösand komma att överflyttas till indragningsstat.

Seminarium	Nedlagt år	Antal lärare	Grundlön och ålders-tillägg Kronor	Tillfällig löneförbättring Kronor	Summa Kronor
Öjebyn	1928	3	11,400	1,507 50	12,907 50
Skellefteå	1929	5	18,500	2,700	21,200
Kristianstad	»	3	10,800	1,237 50	12,037 50
Uppsala	1931	3	11,100	1,575	12,675
Malmköping	»	3	10,500	1,057 50	11,557 50
Uddevalla	»	2	6,800	975	7,775
Jönköping	1932	2	8,300	1,020	9,320
Kalmar	»	2	6,100	883 50	6,983 50
Göteborg	»	2	7,400	1,050	8,450
Borås	»	2	6,800	1,050	7,850
Örebro	»	2	7,400	1,050	8,450
Västerås	»	2	8,300	1,125	9,425
Bollnäs	»	5	17,900	2,625	20,525
Vaxjö	1933	4	13,500	1,561 50	15,061 50
Halmstad	»	4	10,500	1,462 50	11,962 50
Skara	»	1	2,400	324	2,724
Kristinehamn	»	4	14,800	2,175	16,975
Härnösand	»	2	7,400	1,050	8,450
Östersund	»	4	15,800	2,250	18,050
Summa		55	195,700	26,679	222,379
Hagström	1933	3	7,350	2,100	9,450
Tillhopa		58	203,050	28,779	231,829

Av ovanstående tabell framgår alltså, att summan av grundlön, ålders-tillägg och tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid nedlagda seminarier i det hela skulle komma att uppgå till 231,829 kronor. Emellertid

måste nu tagas i beräkning, att ett antal av dessa lärare komma att vinna anställning vid de nya småskoleseminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand ävensom å vakanta tjänster vid seminarierna i Linköping och Falun, eventuellt även Lycksele och Haparanda. Denna fråga har överstyrelsen tagit under övervägande vid beräkningen av det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier. I anslutning till den preliminära planen över lärarbehovet vid de nya statsseminarierna kan det beräknas, vilken minskning en överflyttning av vissa rektorer och lärare från nedlagda landstingsseminarier till statens småskoleseminarier skulle komma att medföra i medelsbehovet för avlönande av på indragningsstat kvarstående lärare. I samband därmed bör givetvis även beaktas den sannolika möjligheten, att lärare vid nedlagt seminarium kommer i sådant läge, t. ex. genom erhållande av annan befattning, att statsbidrag från detta anslag till avlöningen icke längre är erforderligt.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter har överstyrelsen beräknat, att den ovan angivna summan å 231,829 kronor sannolikt skall under första året kunna minskas med minst 67,327 kronor, vadan alltså skulle återstå ett belopp av 164,502 kronor eller i avrundat tal 164,000 kronor.

De av överstyrelsen nu gjorda beräkningarna avse det första året av den nya seminarieorganisationens ikraftträdande. Givetvis komma utgifterna att minskas år för år, i mån som lärare på indragningsstat övergå till annan befattning eller uppnå pensionsåldern.

Vid de nu gjorda beräkningarna har hänsyn icke kunnat tagas till den minskning i utgifterna, som må kunna bliva en följd av föreskriften, att statsbidraget (tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg) skall minskas för lärare på indragningsstat, som erhållit annan, tillfällig befattning, enär nu icke är känt, i vilken omfattning sådant förhållande kan komma att äga rum eller efter vilka grunder sådan minskning kommer att ske.

Till ovannämnda behov av 164,000 kronor skulle slutligen komma ett belopp motsvarande utgifterna för verksamheten vid landstingsseminariet i Lund, stipendiemedel undantagna. Dessa utgifter hava med ledning av bland annat från rektor vid nämnda seminarium inhämtade uppgifter beräknats till 31,000 kronor. Anslaget storlek i det hela skulle sålunda uppgå till 195,000 kronor.

I likhet med vad tidigare varit fallet har riksdagen (skrivelse nr 353) även för budgetåret 1932/1933 medgivit, att, där av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, upprättat småskoleseminarium, vilket åtnjutit statsunderstöd, blivit nedlagt eller ordinarie lärare vid dylikt seminarium eljest genom inskränkning av verksamheten blivit för seminariet obehövlig, statsbidrag likväl må efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå för tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 till belopp, motsvarande grundlön och ålders-tillägg ävensom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till sådan ordinarie lärare, som genom nedläggandet eller inskränkningen ej längre erfordras för seminariets uppehållande, dock att Kungl. Maj:t må äga att för varje särskilt fall bestämma det antal lärare, för vilkas avlönande statsbidrag må utgå, samt meddela de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t eljest finner gott föreskriva.

Frågan blir nu den, huruvida en dylik bestämmelse ånyo blir erforderlig i samband med bestämmandet av anslaget för budgetåret 1933/1934. Därest nu förevarande fråga om statsbidrag till avlöning åt seminarielärare, som

uppförts på indragningsstat hos vederbörande landsting, kan anses hava »bringats till slutgiltig lösning», sedan riksdagen icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i sådant hänseende, framlagt å sid. 123 i propositionen 143 vid 1932 års riksdag, och Kungl. Maj:t med anledning därav utfärdar en allmän föreskrift rörande landstings rätt till statsbidrag för nu ifrågavarande ändamål, då behöves tydligen intet särskilt beslut om dylikt medgivande för budgetåret 1933/1934. I annat fall torde särskilt riksdagsbeslut beträffande denna sak i den form, som ovan angivits, bliva erforderligt även för budgetåret 1933/1934.

Slutligen finner sig överstyrelsen böra erinra om ett spörsmål, som sammanhänger med frågan om pensioneringen av de seminarielärare, vilka bliva uppförda på indragningsstat hos landstingen. Det av 1932 års riksdag fattade beslutet angående vissa ekonomiska förmåner åt landstingen beträffande sådana lärare innebar, att staten skulle övertaga utgifterna icke blott för deras avlöning utan även för deras pensionering. Landstingens utgifter för pensioneringen hava bestått i inbetalandet till statens pensionsanstalt av de pensionsavgifter, som enligt gällande bestämmelser påvilat huvudmannen jämlikt kungörelse i svensk författningssamling nr 731/1921. Dessa årsavgifter utgöra för manlig rektor 298 kronor 67 öre, för kvinnlig rektor 250 kronor 67 öre, för ordinarie manlig lärare 244 kronor 44 öre och för ordinarie kvinnlig lärare 164 kronor 44 öre. Redan 1929 års seminariesakkunniga ansågo, att nu omförmälda avgifter borde beträffande lärare vid nedlagda seminarier överföras från landstingen till staten (bet. sid. 112). Även departementschefen har i propositionen nr 143/1932, sid. 125, räknat med att landstingen skulle befrias från dessa pensionsavgifter, och att staten hädanefter skulle svara även för denna utgift.

Det har dock icke blivit närmare klargjort under vilken form staten skulle bestrida nu ifrågavarande kostnad. Summan av huvudmannens årsavgifter för samtliga rektorer och lärare vid nedlagda seminarier utgör med hänsyn tagen till antalet befattningshavare vid slutet av läsåret 1932/1933 omkring 9,240 kronor. Överstyrelsen får erinra därom, att i de fall, då staten själv är seminariets huvudman — det gäller t. ex. statens småskoleseminarier i Haparanda, Murjek, Lycksele och Hagaström, vilka seminariers lärare för sin pensionering även äro delaktiga i statens pensionsanstalt — staten icke erlägger någon särskild årlig pensionsavgift till anstalten. Det samma kommer att gälla beträffande de å indragningsstat hos landstingen uppförda lärare, som så småningom komma att vinna anställning vid statens småskoleseminarier. Vid sådant förhållande finner överstyrelsen lämpligast att icke något särskilt anslag uppföres i riksstaten för bestridande av de pensionsavgifter, som hittills påvilat landstingen och Göteborgs stad, och att ifrågavarande avgifter sålunda komma att upphöra. Överstyrelsen kommer att i särskild framställning föreslå erforderliga föreskrifter med anledning av riksdagens ovan omförmälda beslut i frågan om pension åt rektor och lärare vid nedlagt landstingsseminarium.

Skolöverstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 — med uteslutande ur riksstaten av dels det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, dels det extra förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar — an-

visa ett extra förslagsanslag med titeln: Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m., med ett belopp av 195,000 kronor.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla en av skolöverstyrelsen verkställd utredning rörande anställningsvillkoren och avlöningsförhållandena för ordinarie lärare vid indragna landstingsseminarier.

I ärende angående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt vissa lärare vid de nedlagda småskoleseminarierna i Malmköping och Öjebyn anförde *statskontoret* i ett den 12 oktober 1932 dagtecknat yttrande följande:

Vad anginge den ordinarie lärarpersonalen vid de nedlagda småskoleseminarierna, hade densamma på indragningsstat fått bibehållas vid samtliga förut utgående avlöningsförmåner, såväl grundlön med däri inräknade tjänstgöringspenningar och ålderstillägg som tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg. Nämnda personal hade således i avlöningshänseende fått en avsevärt gynnsammare ställning än de statens befattningshavare, som uppförts på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet eller på övergångsstat med viss tjänstgöringsskyldighet. Detta förhållande måste statskontoret finna ur flera synpunkter otillfredsställande, och torde enligt statskontorets mening en ändring härutinnan med det snaraste vara påkallad. Sedan 1932 års riksdag gått in för en omorganisation av småskoleseminarierna, varigenom staten övertagit småskollärarytbildningen, syntes den vid de indragna småskoleseminarierna anställda lärarpersonalens avlönings-, statsbidrags- och pensionsspörsmål böra definitivt ordnas. För en slutgiltig lösning av dessa spörsmål erfordrades emellertid en utredning beträffande de avlöningsförmåner, på vilka vederbörande ordinarie lärare gent emot landstinget kunde göra rättsligt grundade anspråk gällande på grund av anställningsvillkoren och med den ordinarie befattningen överhuvud sammanhängande omständigheter.

Genom beslut den 4 november 1932 anbefalldes Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att verkställa utredning i det av statskontoret angivna hänseendet samt med berörda utredning och det förslag i ämnet, vartill överstyrelsen funne omständigheterna föranleda, före den 10 december 1932 inkomma till Kungl. Maj:t.

Med skrivelse den 7 december 1932 har *skolöverstyrelsen* avgivit utlåtande och förslag i ämnet och därvid till en början anfört följande:

Enär det här närmast gäller frågan om landstingens skyldigheter, har det synts överstyrelsen erforderligt att som ett första led i den förevarande utredningen höra seminariernas huvudmän, landstingen. Med remiss till landstingens förvaltningsutskott av ämbetsskrivelsen har överstyrelsen därför givit förvaltningsutskotten i alla de län, i vilka finnas eller funnits småskoleseminarier, tillfälle att dels uttala sin uppfattning i de av statskontoret berörda spörsmålen, dels ock lämna upplysning om, huruvida och i vilken mån vederbörande landsting gjort särskilda utfästelser gent emot seminariets ordinarie lärarpersonal i fråga om avlöningsförmånerna, att gälla sedan småskoleseminariets lärare på grund av seminariets nedläggande eller semi-

narieverksamhetens inskränkning blivit uppförda på landstingets indragningsstat.

Då tiden varit mycket knapp hava icke alla förvaltningsutskott hunnit att sammanträda för överläggning i frågan. I vissa fall har därför svar avgivits av landstingsdirektören. Svar hava ingått från landstingens förvaltningsutskott i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar (södra), Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Väster-norrlands, Jämtlands och Norrbottens län.

Överstyrelsen har till en början lämnat en översikt i sammandrag över det väsentliga av förvaltningsutskottens yttranden, beträffande vilken jag torde få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Härefter har överstyrelsen, efter att hava lämnat en summarisk redogörelse för gången av detta ärendes behandling hittills fram till 1932 års riksdags beslut, anfört huvudsakligen följande:

När överstyrelsen nu går att närmare beröra den av statskontoret i remiss-skrivelsen närmare angivna huvudfrågan, nämligen på vilka avlöningsför-måner vederbörande ordinarie lärare kunde gent emot landstingen göra rättsligt grundade anspråk gällande, synes ur den fortsatta utredningen här-om helt kunna avföras den del av avlöningen, som grundar sig på bestäm-melserna i kungörelsen den 31 december 1919 (nr 890) angående avlöning åt lärare vid landstingsseminarier m. m., sålunda avlöningsposterna »grund-lön och ålderstillägg». Här om synas inga olika meningar hava gjort sig gällande. Även statskontoret har i ett utlåtande den 19 maj 1928 ansett såsom ofrånkomligt, att landstingen bliva skyldiga att svara för den i av-löningskungörelsen (nr 890/1919) fastställda avlöningen åt de ordinarie lärare vid landstingsseminarierna, som icke erhålla anställning vid de nya statsse-minarierna, och statskontoret gör icke heller i sitt senaste utlåtande någon invändning mot statsmakternas på en dylik uppfattning grundade beslut. Frågan torde sålunda nu kunna begränsas att avse endast tillfällig löneför-bättring och dyrtidstillägg.

Vad först beträffar frågan, huruvida ordinarie lärare på indragningsstat hos landstinget kan göra rättsligt grundade anspråk på att få uppbära till-fälligt löneförbättring och dyrtidstillägg, vill överstyrelsen genast framhålla, att överstyrelsen givetvis icke kan avgiva någon fullständig utredning eller något slutgiltigt omdöme rörande frågans rent juridiska sida.

Att Kungl. Maj:t vid frågans uppläggning i såväl proposition nr 212/1931 som i proposition nr 143/1932 framhållit, att det måste göras en bestämd skillnad mellan å ena sidan lönefrågan såsom ett mellanhavande mellan befattningshavaren och huvudmannen och å andra sidan statsbidragsfrågan såsom ett mellanhavande mellan landstinget och staten, är givetvis betingat av de faktiska förhållandena. De författningenslaga lönerna såväl enligt kungörelsen 890/1919 som enligt stadgandena om tillfällig löneförbättring (kungörelsen nr 411/1925) och om dyrtidstillägg (kungörelsen nr 307/1923) äro minimilöner, som landstingen ägt rätt att höja efter behag. Så har ock, såsom framgår av redogörelserna från förvaltningsutskotten, skett i många fall. Av redogörelsen från Malmöhus läns landsting framgår exempelvis, att landstinget fogat in seminariets lärare i samma lönesystem, som gällt för andra landstingets befattningshavare, varav följt högre lönebelopp och

andra löneintervaller än de i författning bestämda. På åtskilliga andra håll har landstinget bragt lönerna för seminarielärarna i nivå med folkskollärlärlönerna i samma stad eller med lärarlönerna vid folkskoleseminariernas övningsskolor o. s. v. I vissa fall hava endast ålderstilläggen blivit höjda, i andra fall den tillfälliga löneförbättringen eller dyrtidstillägget, och åter i andra fall hava särskilda ortstillägg blivit beviljade.

Kungl. Maj:t och riksdagen hava ansett, att en lärare »på indragningsstat, dit han överförts utan eget förvållande», bör komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg. Däremot hava statsmakterna icke tagit någon ställning till frågan, huruvida lärarna kunna göra anspråk gällande även beträffande vissa andra icke »författningssenliga» löneförmåner (kommunala tillägg av olika slag), med vilka grundlön, ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg må hava blivit utökade. Detta har från statens synpunkt icke haft någon praktisk betydelse, enär staten ställt sig på den ståndpunkten, att staten icke bör lämna bidrag till dessa avlöningsförmåner, när lärarna överförts på indragningsstat, utan att dessa kostnader böra bli landstingens ensak.

När skolöverstyrelsen sålunda yrkat, att ordinarie lärare på indragningsstat skulle erhålla de avlöningsförmåner, »som enligt gällande författningar voro förenade med befattningen, då den tillträdde, eller som senare tillerkänts den i egenskap av ordinarie lärare», då de seminariesakkunniga uttryckt saken så, »att lärarna i fråga bibehållas vid den avlöning jämte tillfällig och provisorisk avlöningsförbättring samt eventuellt utgående dyrtidstillägg, som de enligt gällande bestämmelser ägde uppbära vid tidpunkten för anstaltens nedläggande», och då Kungl. Maj:t på grund av riksdagens beslut medgivit, att statsbidrag finge utgå till ett belopp motsvarande omfattningen av grundlön, ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg vid tidpunkten för seminariets nedläggande, så har givetvis detta grundats på dels det obestriddiga sakförhållandet, att dessa avlöningsförmåner författningssenligt tillkommo lärarna på grund av »anställningsvillkoren och med den ordinarie befattningen överhuvud sammanhängande omständigheter», dels ock den uppfattningen, att just deras ställning såsom ordinarie borde medföra, att då de utan eget förvållande mistade sin tjänst, de icke därigenom berövades lönen. Till belysning av frågan vill överstyrelsen erinra därom, att i alla de fall då en ordinarie lärare författningssenligt är underkastad förflyttningsskyldighet eller skyldighet att tjänstgöra på lägre avlönad befattning, såsom villkor är föreskrivet, att hans löneförmåner därigenom icke förminska. Exemplet avser visserligen icke fall som det förevarande, då fråga är om tjänstens indragning, men det är belysande för den principiella uppfattningen beträffande det allmännas förpliktelser mot en ordinarie lärare. Kungl. Maj:t har ock i proposition nr 143/1932, sid. 24, framhållit, att vissa ordinarie lärare vid statens småskoleseminarium i Murjek, vilka hava förflyttningsskyldighet, »äga rätt att» — därest förflyttning ej skulle kunna ske utan de bleve arbetslösa — »uppbära samtliga sina författningssenliga avlöningsförmåner, inklusive tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg».

I övrigt vill överstyrelsen i fråga om det av statsmakterna gjorda medgivandet, att seminarielärare på indragningsstat må äga att uppbära samtliga avlöningsförmåner till den omfattning, som gällde vid tidpunkten för seminariets nedläggande, uttala, att detta beträffande tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg synes böra innebära, att nämnda avlöningsförmåner skola

utgå enligt de *grunder*, som beträffande dem varit bestämda. För lärare vid landstingsseminarier har det gällt, att den tillfälliga löneförbättringen utgått med endast tre fjärdedelar av den löneförbättring, som tillerkänts lärare vid statens småskoleseminarier. Därest den tillfälliga löneförbättringen för sistnämnda lärare skulle komma att minskas, bör därför en motsvarande minskning ske även för lärarna på indragningsstat, med bibehållande av den nämnda proportionen och den bör helt bortfalla, ifall löneförbättringen för lärare vid statens seminarier indragas. Detta bör gälla även dyrtidstillägget med hänsyn till dess rörlighet i förhållande till indextalet. I intet fall böra dock beloppen av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg för lärare på indragningsstat bliva större än vid tidpunkten för seminariets nedläggande.

Då statskontoret år 1928 yttrade sig i ärendet, ingick statskontoret icke i någon prövning av frågan med hänsyn till rättsliga synpunkter. Motiveringen för statskontorets tveksamhet, huruvida tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg borde utgå till ordinarie lärare, även sedan seminariet blivit nedlagt, var statskontorets uttalade farhåga för att det kunde inträffa, att dessa lärare, om de vid seminariernas upphörande finge bibehålla full avlöning, icke sökte nya tjänster eller ens mottog tjänster vid de nyinrättade seminarierna. Detta var alltså en lämplighetssynpunkt. Men statskontoret betonade i det sammanhanget också billighetssynpunkter. Överstyrelsen vill nu framhålla, att de omständigheter, som statskontoret framhållit såsom grund för, att billighetssynpunkter i förevarande fall böra tillmätas stor betydelse, alltjämt äro förhanden och komma att för framtiden göra sig gällande. Den nya seminarieorganisationen har blivit av långt mindre omfattning, än som för 4 à 5 år sedan kunde förutses. Detta har fört med sig, att ett stort antal landstingsseminarier måst nedläggas, och att endast ett fåtal ordinarie lärare på landstingens indragningsstat kunna vinna anställning vid de nya statsseminarierna. Därtill kommer, att dessa lärares möjligheter att kunna förskaffa sig andra tjänster äro mycket begränsade. De flesta av dem hava kompetens endast för befattning vid folkskola eller vid folkskoleseminariernas övningsskolor. Men till de sistnämnda finnas numera praktiskt taget inga beföringsmöjligheter, då även dessa seminarier i betydande omfattning stå under indragning, och gamla seminarielärare ha givetvis icke stora utsikter att stå sig i konkurrensen med yngre krafter i tävlan om folkskollärartjänster, helst som många av dem haft sin tjänstgöring förlagd utslutande i seminarieklasserna och icke i övningsskolan. Vid bedömandet av denna lönefråga från billighetssynpunkt bör också beaktas det förhållandet att bland de lärare, som mista sina befattningar, också finnas flera rektorer, vilka under alla förhållanden måste frångå det särskilda rektorsarvodet och innehavda bostadsförmåner.

Såsom av det föregående framgår, har överstyrelsen från landstingens förvaltningsutskott inhämtat yttranden i frågan jämte vissa upplysningar angående de utfästelser gent emot på indragningsstat uppförda seminarielärare, varom landstingen må hava beslutat. Icke heller ur detta utredningsmaterial synes man kunna draga några bestämda slutsatser beträffande sådana seminarielärares rätt att uppbära tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, om frågan skall bedömas efter rent juridiska synpunkter. Så länge staten lämnat landstingen hjälp att bestrida de med ifrågavarande avlöningsförmåner förenade utgifterna, har det givetvis icke funnits anledning för landstingen att göra detta spörsmål till ett rättsligt problem. Och

under sådana förhållanden har det icke heller funnits någon anledning för någon lärare att draga avlöningsfrågan inför domstols prövning.

Emellertid kan ur förvaltningsutskottens redogörelser inhämtas, vilken uppfattning och vilka synpunkter som inom landstingen kommit att göra sig gällande i frågan. Denna uppfattning är något skiftande. Å ena sidan hävdas bestämt den uppfattningen, att lärarna måste på grund av anställningsvillkoren och med den ordinarie befattningen överhuvud sammanhängande omständigheter kunna gent emot huvudmannen göra gällande rättsligt grundade anspråk på samtliga löneförmåner, sålunda även tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg. Å motsatta sidan bestrides, att landstinget såsom huvudman har någon skyldighet gent emot seminariets ordinarie lärare, sedan staten övertagit småskollärarytbildningen och tvingat landstinget att nedlägga dess seminarieverksamhet.

Beträffande de ekonomiska utfästelser, som av landstingen hava gjorts gent emot seminarielärare på indragningsstat, synes man i fråga om vidtagna åtgärder kunna skilja mellan tre grupper. Till den första av dessa grupper höra de landsting som i enlighet med sin uppfattning om huvudmannens förpliktelser gent emot seminariets lärare fattat förmliga beslut angående dessa lärares samtliga avlöningsförmåner för framtiden, så länge de icke erhållit annan ordinarie tjänst. Till den andra gruppen kunna räknas de landsting, som fattat beslut om att tillerkänna lärare på indragningsstat de kommunala avlöningsförmåner utöver minimiavlöningen, på vilka lärarna enligt landstingets uppfattning kunna på grund av anställningsvillkoren m. m. göra rättsligt grundade anspråk gällande. Uppenbarligen hava även dessa landsting menat, att lärarna måste kunna göra liknande anspråk gällande på minimiavlöningen (grundlön, ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg), men att besluten kommit att gälla endast landstingets egna tillägg beror tydligen på budgettekniska skäl, i det att tilläggen skola bestridas av uttaxerade medel men löneposterna, som höra till minimiavlöningen, utgå av statsmedel. Till den tredje gruppen slutligen kunna räknas de landsting, som utan några särskilda beslut år för år uppföra lärarna på övergångsstat med de avlöningsförmåner, till vilka riksdagen lämnar bidrag, sålunda även tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg.

Några av landstingens förvaltningsutskott hava uttalat den förväntan, att, då såväl landstingen som lärarpersonalen utgått ifrån och förlitat sig på de av statsmakterna gjorda utfästelserna vid seminariernas nedläggande beträffande bidrag till avlöning åt seminarielärare på landstingens indragningsstat, någon ändring i dessa understödsgrunder icke måtte komma till stånd. Icke något förvaltningsutskott har tillstyrkt statskontorets förslag, om ändring i nu förevarande avseende.

Av den nu framlagda utredningen torde framgå, att genom densamma icke framkommit några sådana omständigheter, som för överstyrelsen kunna motivera ett frångående av den uppfattning i denna fråga, som överstyrelsen tidigare sökt hävda, och till vilken statsmakterna hittills givit sin anslutning.

Då det vidare för överstyrelsen gäller att framlägga förslag om anslag för bestridande av kostnaderna för avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare, har överstyrelsen härför givetvis ingen annan utgångspunkt än det beslut i frågan, som fattats av 1932 års riksdag.

Hos Kungl. Maj:t har vidare *styrelsen för småskoleseminariernas lärar-*

förening hemställt, att, i överensstämmelse med vad skolöverstyrelsen yrkat, den inknappning, varom statskontoret begärt utredning, icke måtte ifrågasättas, utan att statsbidrag för bestridande av kostnaderna för avlöning åt de på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärarna allt framgent måtte utgå i enlighet med 1932 års riksdags beslut.

Beträffande de till stöd för denna framställning anförda skälen tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet.

Över de tre nu senast av mig omförmälda framställningarna — skolöverstyrelsens framställningar av den 7 december 1932 angående dels bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m., dels ock anställningsvillkoren och avlöningsförhållandena för ordinarie lärare vid indragna landstingsseminarier, ävensom styrelsens för småskoleseminariernas lärarförening nyssberörda skrivelse — har statskontoret den 17 januari 1933 avgivit utlåtande och därvid anført huvudsakligen följande:

Vad först angår den i kungörelsen den 31 december 1919 (nr 890) med avlöningsbestämmelser för lärare vid landstingsseminarier m. m. stadgade minimiavlöningen — *lön, tjänstgöringspennningar och ålderstillägg* — torde någon tvekan icke råda därom, att den ordinarie lärarpersonalen vid de nedlagda landstingsseminarierna är berättigad att av landstingen uppåta dessa avlöningsförmåner, så länge de kvarstå å indragningsstat. Härvid förutsätter dock statskontoret, att vederbörande kommer i åtnjutande av endast det eller de ålderstillägg, som intjänats före överflyttningen till indragningsstat. Landstingens kostnader för dessa löneförmåner synas, i likhet med vad som redan äger rum beträffande vissa nedlagda landstingsseminarier, böra helt ersättas landstingen av statsverket.

Å den stadgade minimiavlöningen belöpande tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel utbetalas från anslag å extra stat och efter riksdagens prövning för varje budgetår. I olikhet med minimiavlöningen, som utgår i form av statsbidrag till landstingen och för vars utgående vissa villkor uppställts, äro den tillfälliga löneförbättringen och dyrtidstillägget statens lönetillskott, som på grund av dyrtiden direkt tillerkänts lärarpersonalen, utan att härvid förknippats något villkor om bidrag från vederbörande landsting. Om således statsbidraget till lärares avlöning av en eller annan anledning, exempelvis på grund av att undervisningen i seminariet under året icke pågått hela den för erhållande av statsbidrag stadgade tiden, icke kunnat författningenslutt utbetalas till vederbörande landsting, utgör nämnda förhållande icke hinder för att lärarpersonalen kommer i åtnjutande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel under tid, varför statsbidrag till minimiavlöningen icke utgått (jmf. prop. 209/1923, sid. 4). Frågan huruvida tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel även efter ifrågavarande lärarpersonals överflyttande å indragningsstat skola utgå eller icke torde således vara ett mellanhavande mellan vederbörande lärare och staten. Skulle riksdagen besluta en minskning i eller indragning av dessa löneförmåner, torde en dylik åtgärd icke kunna medföra några rättslutt grundade anspråk gentemot landstingen på ersättning för de därigenom förlorade avlöningsförmånerna. Lika litet torde sådana anspråk kunna framställas gentemot statsverket.

Då statens egna befattningshavare vid överflyttning å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet fått vidkännas en minskning i *dyrtidstillägget* på så sätt, att dyrtidstillägget utgår med hälften av det för befattningshavare i tjänst gällande procenttalet, synes även en liknande begränsning av dyrtidstillägget för här avsedd lärarpersonal böra komma till stånd. Även för det fall, att lärarpersonalen vid något landstingsseminarium är placerad i ett särskilt lönesystem med statens tillfälliga löneförbättring och dyrtidstillägg inarbetade i den fasta lönen, synas icke skäl föreligga till avvikelse från berörda regel.

Det må erinras om att, därest dyrtidstillägget fortfarande skulle utgå enligt hittills gällande bestämmelser, lärarpersonalen vid nedlagda landstingsseminarier skulle få oducerat dyrtidstillägg, medan däremot lärarpersonalen vid nedlagda statsseminarier jämlikt föreskrifterna i § 3 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst med däri genom kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 270) vidtagen ändring skulle få det procentuella dyrtidstillägget minskat till hälften.

Statskontoret vill även erinra om att riksdagens år 1932 församlade revisorer under § 51 i sin berättelse meddelat sina iakttagelser beträffande avlöningsförmåner m. m. åt befattningshavare å indragningsstat och övergångsstat. Härvid hava revisorerna bland annat påtalat, att det procentuella dyrtidstillägget till statens befattningshavare å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet minskats med hälften, medan däremot dylikt till liknande befattningshavare vid statsunderstödda anstalter utgått enligt samma grunder som för i tjänst varande befattningshavare. Enligt revisorernas mening funnes knappast några sakliga skäl för att vid utmätandet av dyrtidstillägget till icke statsanställda befattningshavare tillämpa förmånligare grunder än för statens egna befattningshavare.

Därest dyrtidstillägget till ifrågavarande lärarpersonal anses böra utgå på sätt statskontoret föreslagit, synes under § 3 i kungörelsen den 22 juni 1923 (nr 307) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor samt vissa sjukvårdsanstalter, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier böra infogas en bestämmelse av innehåll, att för personal, som åtnjuter avlöning å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet, det procentuella dyrtidstillägget i varje särskilt fall skall minskas till hälften. Någon reduktion av barntillägget synes däremot icke böra göras.

Härigenom skulle visserligen i händelse av överflyttning å indragningsstat nämnda inskränkning i rätten till dyrtidstillägg komma att gälla för alla i berörda kungörelse omförmälda grupper av befattningshavare, men detta torde stå i god överensstämmelse med vad som i sådant avseende gäller för statens befattningshavare.

Skulle ändrade bestämmelser beträffande dyrtidstillägg till statens befattningshavare å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet utfärdas — såsom statskontoret i utlåtande den 9 januari 1933 i anledning av riksdagens revisorers nämnda uttalande ifrågasatt — bör självfallet en motsvarande ändring i nu förevarande dyrtidstilläggsbestämmelser komma till stånd.

Ifråga om *tillfällig löneförbättring* hava föreskrifter meddelats genom kungörelsen den 30 maj 1924 (nr 236) angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, inrättade

småskoleseminarier samt kungörelsen den 11 september 1925 (nr 411/1925) om ändrad lydelse av § 1 samt § 4 mom. 1 av förstnämnda kungörelse. Den tillfälliga löneförbättringen utgår enligt nämnda kungörelser till ordinarie manlig lärare med 397: 50 kronor å A- och B-ort, 465 kronor å C-ort, 532: 50 kronor å D-ort och 600 kronor å E-, F- och G-ort samt till ordinarie kvinnlig lärare å motsvarande dyrorter med respektive 352: 50 kronor, 412: 50 kronor, 487: 50 kronor och 525 kronor. Nu nämnda belopp utgöra $\frac{3}{4}$ av de belopp, som tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och statens småskoleseminarier.

I detta sammanhang torde få erinras om att kronofogdarna vid överflyttning till indragningsstat gingo förlustiga den under en följd av år till dem utgående tillfälliga löneförbättringen. Vidare utgår till personal vid försvarsväsendet, som i anledning av den nya försvarsorganisationen frivilligt överförts å övergångsstat, lön enligt A-ort (75 procent) samt till den, som tvångsvis överförts, lön enligt B-ort. I utlåtande den 16 januari 1933 över domänstyrelsens förslag till övergångsåtgärder för domänverket i samband med överflyttande av vissa skogar till annan administration m. m. har statskontoret i avseende å grunderna för avlönande av den personal, som skulle uppföras å indragningsstat, ifrågasatt, huruvida icke personalen å sådan stat, under förutsättning att någon tjänstgöring icke ifrågakomme, borde erhålla avlöning å A-ort, eventuellt för personal, som åtnjote avlöning enligt de högsta ortsgrupperna, istället å B-ort eller C-ort. Slutligen är att märka, att pensionsunderlaget för befattningshavare med nyreglerad avlöning beräknas med ledning av den för vederbörande lönegrad å A-ort fastställda slutlönen. Då här ifrågasvarande befattningshavare efter överflyttningen till indragningsstat hava full frihet att välja bostadsort, får statskontoret föreslå, att tillfällig löneförbättring till dem bestämmas att utgå med belopp, som i nämnda kungörelse den 11 september 1925 finnes upptaget för ordinarie lärarpersonal, bosatt å A- och B-ort.

Därest den tillfälliga löneförbättringen bestämmas på sätt statskontoret nu föreslagit, vill det synas lämpligast, att de nuvarande kungörelserna om tillfällig löneförbättring till lärarpersonalen vid småskoleseminarierna (nr 236/1924 och 411/1925) upphöra att gälla och nya bestämmelser i ämnet utfärdas.

Vad slutligen angår de *kommunala tillägg*, med vilka här ovan angivna avlöningsförmåner utökats, framgår icke av den gjorda utredningen, huruvida lärarpersonalen vid de nedlagda småskoleseminarierna kunna vara berättigade att även efter överflyttningen äga uppbära desamma. Detta torde emellertid — såsom skolöverstyrelsen även framhållit — från statens synpunkt icke hava någon praktisk betydelse, då, enligt vad som framgår av 1932 års riksdagshandlingar, staten icke ansetts böra lämna bidrag till sådana avlöningsförmåner, utan borde dessa kostnader bli landstingens ensak.

När lärarpersonalen vid landstingens småskoleseminarier först överfördes å indragningsstat, föreskrevs, att till avlöning åt densamma finge av statsmedel utgå statsbidrag till belopp, motsvarande grundlön och ålderstillägg samt tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, dock ej för *tid, då vederbörande lärare tjänstgjorde å annan befattning* inom undervisningsväsendet, med vilken vore förbundna minst samma avlöningsförmåner, som han i egenskap av lärare vid det nedlagda småskoleseminariet åtnjutit vid tiden för dess nedläggande. Sedermera stadgades i sådant hänseende, att vad

anginge tid, då vederbörande lärare kunde komma att åtnjuta avlöning för tjänstgöring å annan befattning i statens tjänst eller hos kommun, Kungl. Maj:t ville i varje särskilt fall pröva, om och i vad mån ovannämnda för-måner måtte utgå.

I sin skrivelse den 27 april 1927, nr 120, angående, bland annat, statsbidrag till avlöande av fyra ordinarie lärare vid det nedlagda landstingsseminariet i Öjebyn under tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 framhöll riksdagen, att spörsmålet om vilka anordningar, som borde träffas i fråga om den ordinarie lärarpersonalen vid landstingsseminarium vid indragning av dylikt seminarium under den närmaste tiden torde komma att bliva aktuellt beträffande åtskilliga landstingsseminarier. Denna fråga synes riksdagen på grund härav i samband med den alltjämt pågående utredningen angående omorganisationen av småskoleseminarierna böra tagas under noggrann prövning, därvid enligt riksdagens mening särskilt borde övervägas möjligheten att vid indragning av landstingsseminarium snarast möjligt bereda den ordinarie lärarpersonalen vid dylikt seminarium anställning å andra befattningar inom den allmänna folkundervisningens område. Såvitt statskontoret kunnat inhämta, har emellertid hittills sådan personal icke erhållit annan ordinarie anställning inom undervisningsväsendet.

Då här avsedd lärarpersonal erhåller annan ordinarie anställning å rikets, riksdagens eller kommuns stat torde — såsom även framhållits av vederbörande departementschef i proposition till såväl 1931 som 1932 års riksdagar angående omorganisation av småskoleseminarier — landstinget bliva löst från alla förpliktelser gent emot läraren. I samband härmed skulle statens bidrag till landstinget (till lärares minimiavlöning) samt av statsmedel utgående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg upphöra att utgå.

Såvida icke vederbörande å den nya befattningen kan påräkna minst samma eller högre avlöning än den han förut uppbar, torde här avsedd personal knappast finna med sin fördel förenligt att antaga annan anställning. Då det emellertid för såväl statsverket som landstingen är av vikt, att dessa lärare i största möjliga utsträckning vinna annan anställning för att kostnaderna må kunna nedbringas för deras överflyttning å indragningsstat, synas särskilda åtgärder böra vidtagas för att förmå dem att söka annan tjänst. I liknande fall inom statsförvaltningen har såsom regel stadgats att, därest vederbörande erhåller annan ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, han skall vara skyldig att frånträda samtliga löneförmåner å indragningsstaten, såvida de understiga eller äro lika med de nya avlöningsförmånerna, samt därest avlöningsförmånerna å indragningsstaten överstiga berörda avlöningsförmåner, vidkännas ett mot de senare svarande avdrag. Avsikten med nämnda bestämmelser har varit, att vederbörande å den nya befattningen icke skulle erhålla lägre löneförmåner än om han fortfarande varit i tjänst i sin förra befattning. Genom att dyrtidstillägget till befattningshavare å indragningsstat numera utgår efter andra grunder än för de i tjänst varande, kan emellertid icke full kompensation för eventuell löneminskning å den nya tjänsten erhållas.

I detta sammanhang må erinras om att enligt 13 § i avlöningsreglementet för civilförvaltningen tjänsteman, som utan något sitt förvållande blir förflyttad till annan tjänst inom lägre lönegrad, skall åtnjuta lön enligt den lönegrad, han vid förflyttningen tillhörde. Vidare är att märka att i alla de fall, då en ordinarie lärare författningsenligt är underkastad flyttnings-skyldighet eller skyldighet att tjänstgöra på lägre avlönad befattning, föreskrift lämnats därom, att hans avlöningsförmåner icke skola därigenom för-

minskas. En motsvarande bestämmelse synes statskontoret även böra gälla för befattningshavare å indragningsstat, som övergår till annan ordinarie tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat. Statskontoret får därför föreslå, att beträffande ifrågavarande lärarpersonal måtte föreskrivas att, därest lärare erhåller annan ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, vederbörande skall vara skyldig avstå sina avlöningsförmåner *av statsmedel* å indragningsstat, i fall han å den nya tjänsten erhållit minst samma avlöningsförmåner som de, han skolat äga uppbära, om han allt fortfarande bestritt sin å indragningsstat uppförda seminarietjänst. Skulle avlöningsförmånerna å den nya tjänsten däremot understiga vad vederbörande ägt uppbära, därest han fortfarande varit i tjänst såsom seminarielärare, skall han av lönen å indragningsstat få behålla så mycket som erfordras för att lönen å den nya tjänsten skall uppgå till vad han ägt uppbära, därest han uppehållit sin seminarietjänst. Då kostnaden för ifrågavarande personals avlöning å indragningsstat så gott som helt kommer att påvåla statsverket, och således den besparing i utgående avlöningsförmåner å indragningsstat, som vid en förflyttning till annan ordinarie tjänst kan uppkomma, tillgodoföres statsverket, synes det rättvist, att i sistnämnda fall utgående ersättning helt bestrides av statsverket. Ersättningen torde, i likhet med vad som gäller i motsvarande fall vid den nedlagda bergsskolan i Falun, böra i varje särskilt fall fastställas av Kungl. Maj:t.

I anslutning härtill vill statskontoret erinra om att beträffande befattningshavare vid den nedlagda bergsskolan i Falun föreskrivits, att, därest sådan befattningshavare genom järnkontorets eller statens medverkan skulle erbjudas annan anställning i allmän eller enskild tjänst med lika stora eller större löneförmåner än som vid tiden för bergsskolans i Falun nedläggning tillkommo honom, med den jämkning, som kunde föranledas av minskning eller ökning av vid tiden för den nya anställningens erhållande utgående dyrtidstillägg, ersättning icke skall till honom vidare utgå. Skulle den sålunda erbjudna nya anställningen vara förenad med mindre löneförmåner än de befattningshavaren vid skolans nedläggning tillkommande löneinkomster (lön, tjänstgöringspenningar, ålderstillägg, beräknade bostadsförmåner och övriga naturaförmåner samt dyrtidstillägg), skall ersättning till ifrågavarande befattningshavare därefter utgå med det lägre belopp, som Kungl. Maj:t efter därom av fullmäktige i järnkontoret gjord framställning funne skäligt bestämma.

Beträffande frågan, huruvida utöver nu nämnda ersättning något ytterligare bidrag från statens sida bör lämnas för att stimulera vederbörande att övergå till annan tjänst, är statskontoret för närvarande icke i tillfälle att taga ställning till densamma. Statskontoret anser sig icke heller böra ingå på frågan, huru med statens tillfälliga löneförbättring och dyrtidstillägg skall förfaras i de fall, då vederbörande erbjudes annan, med den indragna befattningen i tjänstgörings- och avlöningshänseende ungefärligen likställd tjänst men ej begagnar sig av erbjudandet. Nämnda spörsmål synas nämligen — såsom statskontoret i sitt utlåtande över riksdagens år 1932 församlade revisorers uttalande beträffande avlöningsförmåner m. m. åt befattningshavare å indragningsstat anført — vara förtjänta av att underkastas en allsidig utredning, så att för framtiden någorlunda bestämda grunder kunna fastställas i berörda hänseenden. En dylik utredning, som givetvis bör upptaga till behandling även ordinarie lärarpersonal vid nedlagda små-

skoleseminarier, skulle jämväl hava till uppgift att föreslå åtgärder för nedbringande av statens kostnader för nu ifrågavarande ändamål.

Statskontoret anser sig även böra något beröra sådana fall, där befattningshavare, varom här är fråga *uppehåller förordnande (vikariat) eller innehar icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller vid statsunderstödd anstalt*. I § 4 i kungörelsen den 31 december 1919 (nr 890) med avlöningsbestämmelser för lärare vid landstingsseminarier m. m. stadgas, att ordinarie lärare ej må med sin tjänst förena annan avlönad befattning, med mindre seminariets styrelse, på därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande befattning icke må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid seminariet, därtill lämnat medgivande eller, därest seminariets styrelse icke anser sig kunna lämna sådant medgivande, tillåtelse erhållits av skolöverstyrelsen. Då någon tjänstgöringsskyldighet efter överflyttningen på indragningsstat icke föreligger, lärer hinder icke möta för vederbörande att mottaga förordnande (vikariat) eller vara innehavare av icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller vid statsunderstödd anstalt. Statskontoret får även erinra om att varken de civila eller de militära avlöningsbestämmelserna för närvarande lägga hinder i vägen för en befattningshavare å indragningsstat att samtidigt innehava icke-ordinarie anställning. I kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 247) om ändrad lydelse av vissa paragrafer i kungörelsen den 23 oktober 1925 (nr 429) med vissa bestämmelser rörande arméns och marinens övergångsstater, har dock föreskrivits, att, därest sådan beställningshavare tillika är innehavare av civil extra ordinarie eller därmed jämförlig icke-ordinarie statstjänst, han äger under tid, då han icke fullgör honom jämlikt nämnda kungörelse åliggande tjänstgöring, uppbara allenast en tredjedel av den honom enligt kungörelsen tillkommande lön, dock att, därest den sammanlagda avlöningen härigenom understiger förenämnda lön, angivna del av denna lön skall ökas med belopp, som motsvarar skillnaden.

I avvaktan på resultatet av den utredning, som i det föregående berörts, synes det statskontoret icke lämpligt att beträffande nu ifrågavarande lärarpersonal fastställa några enhetliga föreskrifter beträffande de avlöningsförmåner, som vid här avsedd tjänstgöring skola utgå å indragningsstat, utan synes det som hittills böra ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall besluta i vad mån avlöningen å indragningsstat (här tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg) må av vederbörande åtnjutas.

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att tre vid landstingsseminarier anställda lärarinnor, vilka icke innehava ordinarie anställning, på grund av särskilda förhållanden måtte uppföras på övergångsstat, intill dess annan anställning kan erhållas. Dessa lärarinnor äro lärarinnan vid Skara småskoleseminarium Ebba Åkerström (född 1895, tjänstetid 15 år), rektorn vid det i slutet av vårterminen 1932 nedlagda småskoleseminariet i Kalmar Lois Ehrnström (född 1900, tjänstetid 10 år, varav såsom rektor 2 år) och rektorn vid småskoleseminariet i Växjö Anna Edmar (född 1889, tjänstetid såsom rektor 3 år). Avlöningen till dessa lärarinnor skulle å övergångsstat utgå med samma belopp, som tillkommo dem vid nedläggandet av vederbörande seminarium.

Statskontoret måste ställa sig synnerligen tveksamt till förslaget att överföra dessa lärarinnor med deras jämförelsevis korta tjänstgöringstid å övergångsstat utan tjänstgöringsskyldighet och mot åtnjutande av de avlöningsförmåner, de vid tiden för nedläggandet av vederbörande seminarium ägde uppbara. I varje fall synes ett dylikt medgivande endast böra avse en kor-

tare tid, exempelvis ett år, varunder vederbörande skäligen kunna förväntas hava erhållit ny anställning.

Mot skolöverstyrelsens förslag att den tillfälliga löneförbättringen skall utgå från samma anslag som den fastställda minimiavlöningen har statskontoret intet att erinra. Liknande förhållande har ägt rum, när år 1930 väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän uppfördes å indragningsstat. Statskontoret förutsätter dock, att den tillfälliga löneförbättringen upptages såsom en särskild post under anslaget. Därest den tillfälliga löneförbättringen fastställs på sätt statskontoret föreslagit, eller efter å A- och B-ort utgående belopp, skulle kostnaderna för den tillfälliga löneförbättringen kunna sänkas med i runt tal 6,000 kronor.

Slutligen vill det synas, att anledning icke längre föreligger att genom särskilda, för ett år i sänder gällande beslut fastställa grunder för statens bidrag till ifrågasvarande lärarpersonals avlöning. Statskontoret vill därför föreslå, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till innevarande års riksdag utverka bemyndigande för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets ovanberörda förslag utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

I skrivelse den 20 januari 1933 har vidare *skolöverstyrelsen* ifrågasatt, att Kungl. Maj:t ville inhämta riksdagens medgivande, att, därest så med hänsyn till ett ändamålsenligare utnyttjande av förefintliga lärarkrafter prövades lämpligt, vid nedlagt landstingsseminarium anställd ordinarie lärare enligt Kungl. Maj:ts beprövande måtte kunna utan tjänstens ledigförklarande utnämnas till övningsskollärare vid statens folkskoleseminarium.

Till stöd för denna framställning har överstyrelsen anfört:

Vid de överväganden, som skolöverstyrelsen ägnat frågan om överflyttning av lärare från folkskoleseminarier, vilka jämlikt riksdagens beslut skola nedläggas, har det visat sig, att i vissa fall, särskilt då det gäller lärare i de med seminarierna förenade övningsskolorna, fördelar kunna vinnas såväl för det allmänna — bland annat genom bortfallande av flyttningsersättning — som för den enskilde läraren, därest överflyttning kunde ske från folkskoleseminarium jämväl till småskoleseminarium. Uppenbarligen får en sådan anordning icke föränleda, att antalet lärare å indragningsstat vid nedlagda landstingsseminarier därigenom ökas. Därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl föreligga att anlita den ifrågasvarande utvägen, synes därför den förutsättningen böra uppställas, att vid här åsyftad överflyttning ett motsvarande antal övertaliga lärare från småskoleseminarierna vinner anställning vid folkskoleseminarium. Emellertid har en sådan anordning icke kommit under omprövning i samband med framläggandet för riksdagen av vederbörande omorganisationsspörsmål. Då det synes överstyrelsen tvivelaktigt, huruvida utan särskilt bemyndigande av riksdagen en dylik överflyttning av lärare vid nedlagt landstingsseminarium till folkskoleseminarium kan ifrågakomma, har överstyrelsen ansett sig böra fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å förhållandet för den åtgärd, Kungl. Maj:t kan finna lämplig.

Över denna framställning har *statskontoret* den 2 februari 1933 avgivit utlåtande och därvid anfört:

Intet synes vara att erinra mot de av skolöverstyrelsen i förevarande skri-

velse ifrågasatta anordningarna. Att märka är emellertid, att stadgan för folkskoleseminarierna utfärdats av Kungl. Maj:t, sedan riksdagen endast uttalat sig beträffande grunderna för densamma. Det torde därför ur formell synpunkt knappast vara erforderligt att inhämta riksdagens medgivande till den föreslagna anordningen beträffande tillsättande i visst fall av övningskollärartjänst vid folkskoleseminarium. Då likväl detta spörsmål står i visst samband med den omorganisation av folkskoleseminarierna, som nyligen varit föremål för riksdagens omprövning, bör måhända jämväl sagda spörsmål framläggas för riksdagen.

Slutligen har *skolöverstyrelsen* den 10 januari 1933 inkommit med förslag till de stadge- och avlöningsbestämmelser för statens småskoleseminarier, vilka med anledning av 1932 års riksdags beslut angående småskoleseminariernas omorganisation må böra av Kungl. Maj:t utfärdas, ävensom till vissa i samband med nämnda omorganisation stående verkställighetsåtgärder.

Till en del avser överstyrelsens förslag vidtagandet av åtgärder, vilka nu icke äro av beskaffenhet att böra underställas riksdagen. Härtill torde jag få återkomma vid ett senare tillfälle.

Delvis äro däremot de av överstyrelsen framlagda förslagen av den art, att de lämpligen synas böra underställas riksdagens prövning i nu förevarande sammanhang, och jag anhåller nu att få övergå till en redogörelse för förslaget i denna del.

Överstyrelsen framlägger förslag till föreskrifter beträffande statens småskoleseminarier. Förslaget är grundat på av Kungl. Maj:t den 9 december 1921 utfärdade föreskrifter för statens småskoleseminarier i Haparanda, Murjek, Hagaström och Lycksele ävensom på gällande stadga för landstingsseminarierna.

Beträffande föreskriften, huru rektor skall tillsättas, finner överstyrelsen att denna fråga lämpligen bör lösas på samma sätt, som skett vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och vissa andra statens läroanstalter. Då till rektor förordnas lärare, som innehar ordinarie lärartjänst vid småskoleseminarium, skall denna tjänst i vanlig ordning tillsättas. Därest den tillförordnade rektorn återtager utövningen av sin lärartjänst, skall den tillbakaträdande läraren vara skyldig att, med bibehållande av innehavande avlöningsförmåner, träda i tjänstgöring vid den läroanstalt, som Kungl. Maj:t med avseende å förekommande omständigheter finner skäligt bestämma.

På grundval såväl av riksdagens beslut som av nu gällande avlöningsbestämmelser i de delar, beträffande vilka ändring ej ifrågasatts, har överstyrelsen uppgjort förslag till kungörelse angående avlöningsförmåner för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier m. m. Utöver de ändringar, som betingats av 1932 års riksdags beslut, hava följande ändringar och tillägg blivit gjorda.

Arvode till timlärare har föreslagits utgå för veckotimme med 110 kronor till manlig och 100 kronor till kvinnlig lärare. Vidare har intagits en bestämmelse om fördelningen av rektors tjänstgöringspenningar på den bestämda årliga arbets- och ferietiden. Dessutom har föreslagits den bestämmelsen, att befattningshavare under viss tjänstledighet skall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnat, under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar

avstå så mycket av lönen eller hyresersättningen, som för befattningens uppehållande erfordras. Överstyrelsen har härjämte föreslagit bestämmelser om sättet för sådant arvodes utgående ävensom om arvodets storlek.

Likaledes har överstyrelsen upptagit en föreskrift angående tiden, då rektor skall avträda innehavd fri bostad.

Slutligen har överstyrelsen funnit erforderligt, att i en särskild övergångsbestämmelse lämnas föreskrift om, när rektor vid dubbelseminarium äger rätt åtnjuta den för rektor vid sådant seminarium tillkommande högre grundlönen.

Mot det av Kungl. Maj:t i propositionen nr 143 till 1932 års riksdag, sid. 123—124, framlagda förslaget till slutgiltig lösning av frågan om *avlöning, statsbidrag och pensionering av lärare vid nedlagda småskoleseminarier* har riksdagen icke haft något att erinra. Det synes med anledning härav erforderligt, att Kungl. Maj:t till ledning för vederbörande lärare och myndigheter utfärdar vissa allmänna tillämpningsföreskrifter. Beträffande att börja med statsbidragsfrågan, synas sådana bestämmelser, att gälla så länge riksdagen anvisar för ändamålet erforderliga medel, kunna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, som Kungl. Maj:t hittills utfärdat i varje särskilt fall efter framställning av vederbörande landsting.

Vad beträffar den närmare utformningen av bestämmelserna har överstyrelsen funnit lämpligt, att det skiljes mellan å ena sidan statsbidrag till grundlön och ålderstillägg och å andra sidan utgående av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg.

Särskilda bestämmelser synas vidare böra av Kungl. Maj:t utfärdas beträffande den rätt, som enligt vad ovan anförts tillerkänts seminarielärarinnorna i Hagaström Elna Sidvall och Inga Johansson att likställas med ordinarie lärarinna vid nedlagt landstingsseminarium och Kerstin Alfving att vid övergång till småskolläraryrke i Valbo skoldistrikt erhålla viss lönefyllnad. Överstyrelsen har utgått ifrån, att lärarinnorna Sidvall och Johansson äro underkastade förflyttningsskyldighet på enahanda sätt, som gäller för till exempel lärarna vid seminariet i Murjek.

Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända förslag skulle ordinarie lärare vid nedlagt landstingsseminarium liksom ock vissa här ovan nämnda lärarinnor vid seminariet i Hagaström äga att även efter seminariernas nedläggande kvarstå vid sin *pensionsrätt i statens pensionsanstalt*. Likaså har medgivits, att rektor vid nedlagt småskoleseminarium, då han räknar minst 10 tjänstår såsom rektor, må bibehållas vid rätten till rektorspension. Det har förutsatts, att rektor i varje särskilt fall därom skall göra ansökan, som må, efter hörande av statens pensionsanstalt, prövas av Kungl. Maj:t (propositionen sid. 123—124). Vissa allmänna föreskrifter beträffande nu berörda pensionsfrågor synas sålunda erforderliga.

Skolöverstyrelsen hemställer bland annat, att Kungl. Maj:t måtte
dels beträffande statens småskoleseminarier utfärda föreskrifter och avlöningsbestämmelser i enlighet med vad överstyrelsen sålunda föreslagit,
dels ock beträffande lärarpersonalen vid nedlagda småskoleseminarier föreskriva

a) angående lärarpersonalens vid seminariet i Hagaström ställning och avlöning:

att lärarinnorna Elna Sidvall och Inga Johansson må likställas med ordinarie lärarinna vid nedlagt landstingsseminarium i fråga om rätt att erhålla anställning vid annat småskoleseminarium eller att åtnjuta avlöning på indragningsstat; och skall i senare fallet avlöningen beräknas: grundlön och ålderstillägg till belopp i enlighet med de bestämmelser, som i sådant hänseende vid seminariets nedläggande gällt i fråga om dessa lärarinnor, samt tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg enligt de grunder, som riksdagen för varje år må komma att bestämma beträffande motsvarande avlöningsförmåner åt ordinarie lärare vid statens småskoleseminarier, dock att tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg i intet fall få överstiga de belopp, som utgingo vid seminariets nedläggande;

att de i näst föregående punkt nämnda lärarinnorna Sidvall och Johansson skola vara underkastade förflyttningskyldighet på enahanda sätt som är stadgat beträffande ordinarie lärare vid statens småskoleseminarier, dock utan rätt att erhålla ersättning för flyttningskostnad;

att lärarinnan Kerstin Alfving må äga rätt att vid övergång till ordinarie småskolläraryrke i Valbo skoldistrikt uppbära en lönefyllnad, så att den totala lönen i sistnämnda tjänst, värdet av naturaförmånerna inräknade, kommer att motsvara summan av de avlöningsförmåner, som, för år räknat, må tillkomma ordinarie lärarinna i samma lönegrad vid statens småskoleseminarier, dock att hennes avlöningsförmåner i intet fall må överstiga den avlöning, hon såsom seminarielärarinna uppbar, då seminariet nedlades, samt

att utgifterna för nu ifrågakarande avlöningar till Sidvall, Johansson och Alfving skola, då så erfordras, bestridas ur samma anslag, från vilket bidrag till grundlön och åldertillägg åt i punkten b) angivna lärare utgår,

b) angående anslag till vederbörande landsting eller stad i och för bidrag till avlöning av lärare på indragningsstat:

att till det antal ordinarie lärare vid varje seminarium, som av skolöverstyrelsen vitsordas, må utgå dels statsbidrag till belopp motsvarande grundlön och ålderstillägg i enlighet med de bestämmelser, som i sådant hänseende vid seminariets nedläggande gällt i fråga om lärare vid av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, inrättade småskoleseminarier, dels ock tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, den förra med 75 procent av den tillfälliga löneförbättring och det senare i enlighet med de grunder för dyrtidstillägg, som riksdagen för varje år må komma att bestämma för ordinarie lärare vid statens småskoleseminarier, dock att tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg i intet fall få överstiga de belopp, som utgingo vid seminariets nedläggande; varjämte skall iakttagas, att, om vederbörande lärare under det löpande budgetåret åtnjuter avlöning för tjänstgöring å annan befattning i statens tjänst eller hos kommun, det skall ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall pröva, om och i vad mån ovannämnda förmåner må utgå; samt

att rekvisition av ifrågakarande statsbidrag, avseende såväl grundlön som

ålderstillägg, ävensom av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg för budgetåret, skall ingivas under juni månad, varvid i rekvisitionen skall angivas de belopp, som eventuellt erhållits såsom förskott för budgetåret, och att vid rekvisitionen skall fogas uppgift, huruvida någon av de lärarinnor, rekvisitionen avser, under budgetåret innehaft annan befattning i statens tjänst eller hos kommun och, om detta varit fallet, vilka avlöningsförmåner hon härför åtnjutit, ävensom vilka avlöningsförmåner hon i egenskap av lärarinna vid förenämnda seminarium åtnjutit vid tidpunkten för dess nedläggande; åliggande det länsstyrelsen att, där så erfordras, underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning,

c) angående lärares pensionsrätt:

att ordinarie lärare vid nedlagt seminarium ävensom under punkten a) omförmälda lärarinnor vid småskoleseminariet i Hageström må äga rätt att, mot erläggande av stadgad pensionsavgift, kvarstå i statens pensionsanstalt med det pensionsunderlag, som var för befattningshavaren gällande, när seminariet nedlades, samt

att rektor, tillika ordinarie lärare, som vid seminariums nedläggande räknar minst 10 tjänstår såsom rektor och önskar bibehållas vid rätten till rektorspension, har att därom göra framställning hos Kungl. Maj:t.

Över skolöverstyrelsens nu ifrågavarande förslag hava utlåtanden avgivits den 10 februari 1933 av statens pensionsanstalt och den 13 februari 1933 av statskontoret.

Statens pensionsanstalt har anfört:

I de av skolöverstyrelsen föreslagna föreskrifterna beträffande lärarpersonalen vid nedlagda småskoleseminarier punkt b), sista stycket, som angå rekvisition av statsbidrag, torde böra inskjutas en bestämmelse, att vid rekvisitionen skola göras avdrag för de pensionsavgifter, som belöpa på den tid, som statsbidraget avser (§ 8 mom. 1 i statens pensionsanstalts reglemente den 31 december 1919, nr 878).

I övrigt har pensionsanstalten för sin del intet att erinra mot vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Statskontoret har anfört:

I utlåtande den 17 januari 1933 har statskontoret yttrat sig angående anställningsvillkoren och avlöningsförhållandena för ordinarie lärare vid indragna landstingsseminarier. Vad ämbetsverket däri framhöll torde böra i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande den lärarpersonal vid de statliga småskoleseminarierna, som genom omorganisationen av dessa seminarier kan komma att placeras å indragningsstat. Ifrågavarande lärare böra således enligt statskontorets mening få bibehålla sin lön och de ålderstillägg, vederbörande vid seminariets nedläggning kunna hava intjänat. Vidare bör till dem utgå dyrtidstillägg enligt samma grunder, som enligt kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 270) gälla för sådana befattningshavare i statens tjänst, som åtnjuta avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet, d. v. s. att det procentuella dyrtidstillägget i varje särskilt fall skall minskas med hälften. Tillfällig löneförbättring bör utgå med för A-ort gällande belopp.

Om vederbörande lärare erhåller ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, skall han vara skyldig avstå sina avlöningsförmåner å indragningsstat, i fall han å den nya tjänsten erhållit minst samma avlöningsförmåner som dem, han skolat äga uppbära, om han allt fortfarande bestritt sin å indragningsstat uppförda seminarietjänst. Skulle avlöningsförmånerna å den nya tjänsten däremot understiga vad vederbörande ägt uppbära, därest han fortfarande varit i tjänst såsom seminarielärare, skall han av lönen å indragningsstat få behålla så mycket som erfordras för att lönen å den nya tjänsten skall uppgå till vad han ägt uppbära, därest han uppehållit sin seminarietjänst.

Mot vad skolöverstyrelsen i övrigt anfört och hemställt finnes från statskontorets sida icke något att erinra.

Departementschefen.

I enlighet med 1931 och 1932 års riksdagens beslut skall från och med budgetåret 1933/1934 småskollärarytbildningen i sin helhet omhänderhavas av staten. Skolöverstyrelsen har i sina av mig i det föregående återgivna skrivelser framlagt förslag rörande de åtgärder, som med anledning härav bliva erforderliga.

Vad då till en början beträffar *seminarieorganisationens omfattning*, innebär överstyrelsens förslag, att under budgetåret 1933/1934 följande seminarier skulle vara i verksamhet, nämligen *dels* de blivande tvåklassiga dubbelseminarierna i Strängnäs, Landskrona, Skara och Härnösand, *dels* de treklassiga enkelseminarierna i Haparanda och Lycksele, *dels* de tvåklassiga enkelseminarierna i Linköping och Falun, *dels ock* de under avveckling varande seminarier i Murjek och Lund.

Emot detta förslag, som överensstämmer med 1932 års riksdagsbeslut, har jag intet att erinra.

I samband härmed står frågan om *omfattningen av lärarutbildningen under budgetåret 1933/1934*, närmast då intagningen av nya elever.

Överstyrelsens i detta hänseende framlagda förslag innebär, att förslagsvis 20 elever skulle intagas i första klassen vid seminarier i Strängnäs (två klassavdelningar), Landskrona, Haparanda, Lycksele, Linköping och Falun eller sammanlagt sju klassavdelningar med 140 elever. Vid seminarier i Skara och Härnösand skulle endast finnas en andra klass liksom vid det under indragning stående seminariet i Lund; vid seminariet i Murjek slutligen skulle endast finnas en tredje klass.

Såsom överstyrelsen erinrat, innebär riksdagens beslut i detta hänseende, att dubbelseminariet i Strängnäs skulle träda i verksamhet från och med hösten 1933, då två avdelningar, båda första klass, där skulle intagas, varjämte de föreslagna dubbelseminarierna i Landskrona, Skara och Härnösand skulle från samma tidpunkt träda i funktion, dock endast som enkelseminarier.

Med hänsyn såväl till vissa lokala och administrativa svårigheter som till önskvärdheten att ännu under något övergångsår begränsa småskollärarytbildningen

minationen har emellertid överstyrelsen föreslagit, att någon nyintagning ej skall äga rum vid seminarierna i Skara och Härnösand.

Jag biträder skolöverstyrelsens sålunda framlagda förslag beträffande antalet klassavdelningar. Med hänsyn till den rådande arbetslösheten bland småskolläraryrinnorna har jag emellertid ansett mig böra taga under övervägande, huruvida icke en begränsning av examinationen borde vidtagas utöver vad överstyrelsen föreslagit. Jag vill i detta hänseende erinra, att Kungl. Maj:t för budgetåret 1932/1933 bestämt intagningen till 12 elever vid en var av sju klassavdelningar eller tillhoppa 84 elever. Överstyrelsens för budgetåret 1933/1934 framlagda förslag innebär, såsom nyss framhållits, en intagning av 20 elever vid en var av sju klassavdelningar eller tillhoppa 140. Jag anser mig böra räkna med en begränsning av intagningen i varje klassavdelning till 15, d. v. s. inalles 105; givetvis med rätt för Kungl. Maj:t att vid närmare prövning vidtaga jämkningar i berörda siffror.

Till de förändringar i de för budgetåret 1933/1934 beräknade anslagen, som med anledning härav bliva möjliga, återkommer jag i det följande.

Härefter torde jag så få övergå till frågan om *lärarkrafterna* vid de statliga småskoleseminarierna under budgetåret 1933/1934.

Jag har redan i det föregående uttalat min uppfattning beträffande dels uppehållande under övergångsåren av rektorsbefattningarna vid de småskoleseminarier, som skola efterträda tidigare folkskoleseminarier, dels ock tjänstgöring för de under avveckling stående folkskoleseminariernas övningslärare vid statens småskoleseminarier i Skara, Landskrona och Härnösand.

Vad skolöverstyrelsen i övrigt föreslagit beträffande lärarkrafterna har i stort sett icke givit mig anledning till erinran. Jag biträder sålunda också överstyrelsens förslag, att undervisningen i övningsämnen vid småskoleseminarierna tills vidare — och intill dess att frågan om ordinarie lärartjänster i dessa ämnen vid småskoleseminarierna hunnit underkastas en närmare prövning av överstyrelsen — skall uppehållas med timplärare.

Endast i ett par fall föranledes jag på grund av de särskilda förhållandena under övergångstiden att föreslå avvikelser i sistnämnda hänseende.

Jag har redan å sid. 20 uttalat, att läraren i trädgårdsskötsel vid det nedlagda folkskoleseminariet i Strängnäs K. A. Karlemark, som från och med den 1 juli 1933 skall träda i tjänst vid det nyupprättade småskoleseminariet i nämnda stad, torde böra uppföras å övergångsstat vid sistnämnda seminarium, givetvis med bibehållande av samtliga nu till honom utgående avlöningsförmåner.

I likhet med skolöverstyrelsen vill jag vidare — under den av statskontoret i dess utlåtande den 8 februari 1933 angivna förutsättningen (se sid. 35 i det föregående) — tillstyrka, att förutvarande timpläraryrinnan vid småskoleseminariet i Linköping Gertrud Fridén må uppföras å övergångsstat vid nämnda seminarium.

Ett bifall till dessa förslag synes mig ej på något sätt kunna föregripa den blivande utredningen rörande småskoleseminariernas övningslärare.

Vad skolöverstyrelsen i utlåtande den 10 januari 1933 föreslagit rörande *stadge- och avlöningsbestämmelser för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier* har ej givit mig anledning till erinran. Förslaget är uppgjort i överensstämmelse med gällande grunder, vilka därjämte blivit av riksdagen i princip prövade. Den enda egentliga nyheten är förslaget, att vikarier å rektorernas ordinarie lärartjänster skulle tillsättas på samma sätt som redan sedan länge varit brukligt på andra områden av undervisningsväsendet, nämligen med fullmakt men med särskilt angiven förflyttningskyldighet.

Såsom skolöverstyrelsen erinrat, har det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier hittills innefattat medel, förutom till lärarnas grundlöner och andra till seminariernas omkostnadsstater hörande utgifter, även till ålderstillägg åt lärarna samt till elevstipendier. Överstyrelsen har nu föreslagit, att anslaget hädanefter skulle uppdelas i tre särskilda anslag, ett för själva huvudanslaget, ett för stipendier åt eleverna och ett för ålderstillägg åt lärarna, vartill skulle komma ett nytt anslag till hyresersättning till rektorerna. I samband med att staten övertager samtliga kostnader för småskoleseminarieorganisationen skulle vidare det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier uteslutas ur riksstaten. Kostnaderna för seminariet i Lund, vilka hittills bestritts ur detta anslag, skola under budgetåret 1933/1934 — det sista år, då detta seminarium är i verksamhet — bestridas ur ett anslag till vissa övergångskostnader, vartill jag återkommer i det följande.

Det ordinarie *reservationsanslaget till statens småskoleseminarier*, nu 169,000 kronor, har överstyrelsen föreslagit skola ökas med 57,000 kronor till 226,000 kronor.

Mitt i det föregående berörda förslag beträffande trädgårdsläraren Karlemark medför en ökning utöver detta anslag med 2,400 kronor.

Å andra sidan har jag — liksom i det föregående beträffande folkskoleseminarierna — ansett mig böra föreslå en minskning av det belopp, som beräknats för *småskoleseminariernas omkostnadsstater*. Av det för ändamålet av överstyrelsen beräknade beloppet, 79,740 kronor, avser — enligt vad jag under hand inhämtat — 47,790 kronor kostnader för uppvärmning, belysning, betjäning, renhållning och hyror, 3,700 kronor underhåll och skötsel av trädgård (inklusive avlöning till trädgårdsbiträde) samt 28,250 kronor övriga utgifter.

En kraftigare nedsättning av de för de olika småskoleseminarierna beräknade beloppen måste givetvis, särskilt under övergångstiden, bliva kännbar. Jag anser mig emellertid böra föreslå en nedsättning med 2,400 kronor — motsvarande icke fullt 10 procent av det för »övriga utgifter» beräknade beloppet av här förevarande anslag.

Liksom beträffande folkskoleseminarierna torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa småskoleseminariernas omkostnadsstater inom den sålunda minskade ramen.

Mina nu angivna förslag innebära alltså, att här förevarande anslag skulle för budgetåret 1933/1934 upptagas med det av överstyrelsen beräknade beloppet, 226,000 kronor.

I fråga om anslaget till stipendier åt elever vid småskoleseminarier har överstyrelsen — med beaktande att vid ingången av budgetåret 1933/1934 en reservation å anslaget å i runt tal 10,000 kronor kan beräknas föreligga — hemställt om en höjning från nuvarande belopp, 15,375 kronor, med 21,985 kronor till 37,360 kronor. Hela medelsåtgången för budgetåret 1933/1934 har sålunda av överstyrelsen beräknats till 47,360 kronor.

Överstyrelsens förslag innebär ganska betydande besparingar av de för närvarande till småskoleseminariernas elever utgående stipendieanslagen.

Beträffande eleverna vid Haparanda-, Murjek- och Lyckseleseminarierna innebär förslaget en nedsättning med 25 procent från nu utgående 400 kronor till 300 kronor för läsår. Denna förändring bör emellertid icke enligt överstyrelsens mening tillämpas på de elever vid nämnda seminarier, vilka redan vunnit inträde, utan först på de årsgrupper, som intagas från och med läsåret 1933/1934.

Beträffande stipendierna vid övriga seminarier har överstyrelsen föreslagit en minskning ungefär motsvarande den, som föreslagits vid folkskoleseminarierna.

Överstyrelsens nu framlagda förslag hava icke givit mig anledning till erinran. Vad jag i det föregående anfört rörande en minskning av nyintagningen för budgetåret 1933/1934 under vad skolöverstyrelsen föreslagit medför emellertid möjlighet till vissa anslagsminskningar.

Enligt överstyrelsens förslag skulle vid seminarierna i Haparanda och Lycksele intagas (2×20) 40 nya elever. Då jag endast räknar med (2×15) 30 nyintagna, kan anslaget av denna anledning minskas med (10×300) 3,000 kronor.

Elevantalet vid de övriga seminarierna, som av överstyrelsen beräknats till 160, skulle enligt mina beräkningar uppgå till 135. Med hänsyn härtill torde det för dessa elever beräknade beloppet, 11,360 kronor, böra minskas med omkring 1,500 kronor eller, för jämnande av anslagets slutsumma, 1,360 kronor.

I enlighet med dessa beräkningar skulle alltså här förevarande anslag för budgetåret 1933/1934 kunna minskas från det av överstyrelsen beräknade beloppet, 37,360 kronor, med ($3,000 \times 1,360$) 4,360 kronor till 33,000 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag, att de nya anslagen till *ålderstillägg åt lärare vid småskoleseminarier* samt till *hyresersättning till rektorerna vid vissa små-*

skoleseminarier skulle uppföras med 30,000 kronor, respektive 4,000 kronor, hava icke givit mig anledning till erinran.

Härefter har jag att till behandling upptaga frågan om *bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m.* ävensom i samband härmed frågan om ersättning åt de *lärare vid statens småskoleseminarier*, som vid omorganisationen ej längre bliva erforderliga.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava dessa frågor varit föremål för omfattande utredningar.

Beträffande den stadgade minimiavlöningen — lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg, dessa sistnämnda dock endast i den utsträckning, i vilken de intjänats före överflyttningen till indragningsstat — har någon meningskiljaktighet ej rätt därom, att den ordinarie lärarpersonalen vid de nedlagda landstingsseminarierna är berättigad att av landstingen uppbära dessa avlöningsförmåner, så länge de kvarstå å indragningsstat. Landstingens kostnader för dessa löneförmåner hava föreslagits skola helt ersättas landstingen av statsverket. Mot vad sålunda föreslagits har jag intet att erinra.

Beträffande tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel hava meningarna däremot brutit sig. Skolöverstyrelsens förslag i denna del innebär, att här ifrågavarande lärare skulle — i likhet med vad tidigare varit fallet vid de redan nedlagda landstingsseminarierna — äga uppbära dessa förmåner enligt de grunder, som äro eller varda stadgade beträffande i tjänst varande befattningshavare. Statskontorets förslag åter innebär, att för de å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet uppförda lärarna här ifrågavarande förmåner skulle utgå efter enahanda grunder som i fråga om statliga befattningshavare i motsvarande situation, d. v. s. tillfällig löneförbättring beräknad efter A-ort och det procentuella dyrtidstillägget minskat till hälften.

Goda skäl hava onekligen anförts till förmån för de olika uppfattningarna. När jag nu anser mig böra förorda den av statskontoret företrädde uppfattningen, sker detta av i huvudsak följande grunder.

Det förhållandet, att befattningshavare vid tidigare nedlagda seminarier kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg enligt de fördelaktigare grunderna, torde icke få anses prejudicerande. Riksdagens tidigare beslut i ämnet hava fattats blott för ett år i sänder. Det har då gällt en tid, under vilken hela organisationsfrågan befann sig under utredning och anledning alltså ej förelåg att fatta slutlig ståndpunkt i frågan. För ett nedbringande av statens utgifter för ändamålet är det av vikt, att det för här ifrågavarande befattningshavare bliver av intresse att snarast möjligt erhålla andra befattningar, antingen vid de statliga småskoleseminarierna eller annorstädes. Slutligen torde det knappast — beträffande förutvarande lärare vid landstingsseminarierna — vara riktigt, att dessa av staten erhålla tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg enligt fördelaktigare grunder än statens egna befattningshavare.

Beträffande här förevarande lärare torde därjämte, i överensstämmelse med vad statskontoret torde hava avsett, böra föreskrivas att, om dylik lärare erhåller ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, statsbidrag till lärarens avlöning icke skall utgå, i fall han å den nya tjänsten erhållit minst samma avlöningsförmåner som dem, han skolat äga uppbära, om han allt fortfarande bestritt sin å indragningsstat uppförda seminarie-tjänst. Skulle avlöningsförmånerna å den nya tjänsten däremot understiga vad vederbörande ägt uppbära, därest han fortfarande varit i tjänst såsom seminarielärare, skall statsbidraget utgå med så stort belopp som erfordras för att lönen å den nya tjänsten skall uppgå till vad läraren ägt uppbära, därest han uppehållit sin seminarietjänst.

I de fall, då befattningshavare, varom här är fråga, uppehåller förordnande (vikariat) eller innehar icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller vid statsunderstödd anstalt, torde — i enlighet med statskontorets förslag — det böra ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall besluta om och i vilken utsträckning statsbidrag till avlöning å indragningsstat må av vederbörande åtnjutas.

De närmare bestämmelser, som bliva erforderliga vid bifall till vad jag nu förordat, torde framdeles få meddelas av Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang torde jag få beröra frågan om de tre vid landstingsseminarier anställda lärarinnorna, vilka icke innehava ordinarie anställning och beträffande vilka skolöverstyrelsen hemställt, att de på grund av särskilda förhållanden måtte uppföras å övergångsstat, intill dess annan anställning kan erhållas.

Jag anser mig med hänsyn till vad i ärendet anförts böra biträda förslaget. I likhet med statskontoret vill jag emellertid förorda, att detta medgivande nu endast bör avse budgetåret 1933/1934, under vilken tid vederbörande skäligen kan förväntas erhålla ny anställning. Därest så icke skulle bliva förhållandet, torde frågan — med hänsyn till sig då företeende omständigheter — böra upptagas till förnyad prövning.

Jämväl de närmare bestämmelser, som med anledning härav bliva erforderliga, torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande lärarpersonalen vid seminariet i Hagaström torde i huvudsak enahanda bestämmelser böra gälla som beträffande de å indragningsstat hos landstingen uppförda ordinarie lärarna.

I här förevarande sammanhang vill jag vidare meddela, att jag biträder skolöverstyrelsens förslag att, därest så med hänsyn till ett ändamålsenligare utnyttjande av förefintliga lärarkrafter prövas lämpligt, vid nedlagt landstingsseminarium anställd ordinarie lärare enligt Kungl. Maj:ts beprövande må kunna utan tjänstens ledigförklarande utnämnas till övningskollärare vid statens folkskoleseminarium.

Skolöverstyrelsen har beräknat kostnaderna för ifrågavarande övergångs-
anordningar — härin inberäknat tillfällig löneförbättring men ej dyrtids-
tillägg — under budgetåret 1933/1934 till 164,000 kronor. Detta belopp
jämförde utgifterna för verksamheten vid det under avveckling stående lands-
tingsseminariet i Lund, vilka, stipendiemedel undantagna, beräknats till
31,000 kronor, skulle bestridas från ett förslagsanslag å 195,000 kronor.

Statskontoret har beräknat, att vid bifall till dess förslag en minskning
av detta anslag till 189,000 kronor skulle bli möjlig. Emot dessa beräk-
ningar har jag intet att erinra.

Dyrtidstilläggen skulle enligt förslaget jämväl i fortsättningen bestridas
från det under åttonde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till dyrtids-
tillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter.
Någon minskning av det för ändamålet för budgetåret 1933/1934 i 1933
års statsverksproposition äskade anslaget torde icke böra vidtagas med an-
ledning av vad jag i det föregående tillstyrkt.

Under punkt 175 i 1933 års åttonde huvudtitel har jag beräknat ansla-
gen till småskoleseminarierna för budgetåret 1933/1934 till (226,000 + 37,360
+ 30,000 + 4,000 + 195,000) 492,360 kronor. Vid bifall till mina nu fram-
lagda förslag skulle kostnaderna belöpa sig till (226,000 + 33,000 + 30,000 +
4,000 + 189,000) 482,000 kronor, innebärande en minskning med 10,360
kronor i förhållande till det tidigare beräknade beloppet.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t
måtte föreslå riksdagen att

dels öka det *ordinarie* reservationsanslaget till statens små-
skoleseminarier,

nu	kronor 169,000,
med	» 57,000
till	» 226,000;

dels ur riksstaten utesluta det *ordinarie* förslagsanslaget
till understöd åt småskoleseminarier å . . . kronor 240,000;

dels öka det *ordinarie* reservationsanslaget till stipendier
åt elever vid småskoleseminarier,

nu	kronor 15,375,
med	» 17,625
till	» 33,000;

dels i riksstaten under rubriken: ålderstillägg åt lärare
vid småskoleseminarier uppföra ett *ordinarie* förslags-
anslag å kronor 30,000;

dels till hyresersättning åt rektorerna vid vissa småskole-
seminarier för budgetåret 1933/1934 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 4,000;

dels medgiva, att såsom bidrag till avlöning åt ordinarie lärare vid nedlagt småskoleseminarium, vilken uppförts på indragningsstat hos landsting, må för tid efter den 1. juli 1933 tills vidare till vederbörande huvudman utgå ett belopp, motsvarande dels grundlön och av läraren intill tidpunkten för seminariets nedläggande intjänade ålderstillägg, dels tillfällig löneförbättring, beräknad efter för A-ort gällande belopp, dels ock dyrtidstillägg, beräknat på sådant sätt, att det procentuella dyrtidstillägget i varje särskilt fall minskas till hälften;

dels till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 189,000;

dels medgiva, att kostnaderna för ovanberörda dyrtidstillägg må bestridas från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter;

dels såsom villkor för utgående av statsbidrag till avlöning åt ordinarie lärare vid nedlagt småskoleseminarium, vilken uppförts på indragningsstat hos landsting, föreskriva följande:

1. Erhåller lärare, som här avses, ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, skall statsbidrag till lärarens avlöning icke utgå, därest han å den nya tjänsten erhåller minst samma avlöningsförmåner som dem, han skolat äga uppbära, om han allt fortfarande bestritt sin å indragningsstat uppförda seminarietjänst. Skulle avlöningsförmånerna å den nya tjänsten understiga vad vederbörande ägt uppbära, därest han fortfarande varit i tjänst som seminarielärare, skall statsbidraget utgå med så stort belopp, som erfordras för att lönen å den nya tjänsten skall uppgå till vad läraren ägt uppbära, därest han uppehållit sin seminarietjänst.

2. I de fall, då befattningshavare, varom här är fråga, uppehåller förordnande (vikariat) eller innehar icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller vid statsunderstödd anstalt, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall besluta om och i vilken utsträckning statsbidrag till avlöning å indragningsstat må utgå;

dels medgiva, att icke-ordinarie lärarinnorna vid det nedlagda småskoleseminariet i Skara Ebba Åkerström, född Bruce, vid det nedlagda småskoleseminariet i Kalmar Lois

Ehrnström samt vid det nedlagda småskoleseminariet i Växjö Anna Edmar må från ovannämnda anslag till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landstingen uppförda seminarielärare m. m., respektive till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter under budgetåret 1933/1934 på övergångsstat åtnjuta avlöning med samma belopp, som tillkommo dem vid nedläggandet av vederbörande seminarium, dock med reduktion i fråga om tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg i överensstämmelse med vad här ovan föreslagits för ordinarie lärare;

dels föreskriva, att beträffande lärarinnorna vid det nedlagda småskoleseminariet i Hageström Elna Sidvall, Inga Johansson och Kerstin Alfving skola i avlöningshänseende i tillämpliga delar gälla vad här ovan föreslagits i fråga om lärare, som uppförts på indragningsstat hos landsting, samt att lärarinnorna Elna Sidvall och Inga Johansson skola vara underkastade flyttningskyldighet efter samma grunder, som gälla för ordinarie lärare vid statens småskoleseminarier, dock utan rätt att erhålla ersättning för flyttningskostnad;

dels ock medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må erfordras för genomförande av vad av mig i det föregående föreslagits.

Vad departementschefen sålunda, under instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:
Anna Meurling.

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen); given Stockholms slott den 24 februari 1933.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fritjof Ekman.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen).

Härigenom förordnas, att lagen den 13 juli 1926 om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen), vilken lag, med ändrad lydelse av 9 § och av slutbestämmelserna i lagen, enligt lagen den 13 juni 1930 (nr 218) gäller till och med den 31 december 1933, skall äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 31 december 1934; och skall beträffande sådan under tiden för sjöarbetstidslagens giltighet begången förseelse, som avses i 21—24 §§, ävensom i fråga om domstol i tvistemål, som bör bedömas efter samma lag, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter den 31 december 1934.